...Н ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫН! 46-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

№ 290 (11889) 1968 оной декабриин 13, пятница

Сэн 2 мүнгэн

...ПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

...ҮСЭБТЭ ТАБАН ЖЭЛЭЙ ДҮРБЭДЭХИ ЖЭЛЫЕ УГТУУЛАН

СССР-эй Верховно Соведэй долоодохи зарлалай табадахи сесси

...абриин 11-дэ Кремлиин Ехэ ...соо СССР-эй Верховно Соведэй ...хи зарлалай табадахи сесси ...рээ хоёрдохи үдэрөө үргэлжэ...эр.

...шай түсэбтэ табан жэлэй дүр...жэлые угтахань. Сессиин ...дэ табигдаһан асуудалнууд со... бүхэниие омогорхуулан бая... Эгээл тиимэ дээрэһээ депута... «СССР-эй арадай ажахые 1969 ...гжөөхэ тухай» СССР-эй Мини...дэй Соведэй түрүүлэгшын ор... СССР-эй Госпланай түрүүлэг...путат Н. К. Байбаковой элид...хэлые, мүн «СССР-эй 1969 оной гүрэнэй бюджет ба 1967 оной гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэл тухай» СССР-эй Финансын министр, депутат В. Ф. Гарбузовай элидхэлые ехэ эдэбхитэйгээр, гүнзэты харюусалгатайгаар зүбшэн хэлсэжэ байна.

Мүнөөдэр палатануудай амяарлагдаһан заседанинууд болоо.

Союзай Советтэ

...нэй 10 час. Верховно Сове...седанинуудай зал соо Союзай ...й депутадууд суглараһхай. Нү... **И. Брежнев, Г. И. Воронов, ...Кириленко, К. Т. Мазуров, Подгорный, М. А. Суслов, Ю. В. ...пов, В. В. Гришин, П. Н. Де... В. В. Щербицкий, И. В. Ка...в, К. Ф. Катушев болон М. С. ...нцевые** эндэ суглараһшад ха...о угтана.

...ани дээрэ Союзай Соведэй ...эгшын орлогшо, депутат **Б. Е.** ... түрүүлэгшээр һууна.

...ай Соведэй түсэблэлгын-бюд...ба һалбаринуудай комиссинуу...идхал хэхынь түсэблэлгын...нэ комиссиин түрүүлэгшэ, де... **П. А. Розенко** гэгшэдэ үгэ үг... Партиин XXIII съездын, КПСС-...-гай Пленүмүүдэй зохёоһон ...ическа политикын ёһо гури... зүб байһаниие ажабайдал ба...гэршэлээ гээд тэрэ хэлэнэ. ...социалис экономико тогтуури..., хурдан түргэнөөр хүгжэнэ ...үсэбтэ табан жэлэй түрүүшын ... жэлэй түсэбүүдые амжалта...р дүүргэһэн ушар гэршэлэн ...на. Ерэхэ жэлдэ промышленна ...үдөө ажахын үйлэдбэри саа...ургахаар, оронойманай эконо... болон бэеэ хамгаалха хүсэ ...бэхижэхээр, арадай ажаһуудал ...һайжархаар, бүхы союзна рес...нуудай экономико болон со...ьтура саашадаа дэбжэхээр ха...дана.

...устриин хэдэ хэдэн һалбари... хүдэлмэриин зарим тэды ...нууд тушаа тогтохо зуурав, ...эриин хүсэ шадалые бүри һай...эрэглэхэ, нютагай барилгын ма...нуудые үйлэдбэрилхэ ябадалые ...эхэ, түмэр замай болон авто... транспортын хүдэлмэриие ...руулха шухала тухай депутат ... Үйлэдбэриин дутагдалнуудые, ...й гаргашануудые шууд сэхээр ...ын тула ашаг ехэтэй хэмжээ... зохёожо, хүсэндэнь хүргэхэ СССР-эй Министерствэнүүд бо...ведомствэнүүдэй, союзна рес...нуудай Министрнүүдэй Сове... зорилго болоно.

...зай Соведэй түсэблэлгын бюд... ба һалбаринуудай комисси... Национальностьнуудай Соведэй комиссинуудтай зүбшэлдэһэнэй ... СССР-эй 1969 оной арадай ... түсэбтэ ба түрэнэй бюджет... тэды хубилалтануудые ...а шухала гэжэ тоолоно. Нумаа...ы үйлэдбэрилхэ, худалдаха тү...3 миллион метрээр ехэ болгохо, ...ой хэрэгсэлнүүдые — 3 милли...раар, ковер — 200 мянган дү...н метрээр, тэрэшэлэн рознич...гээр бүхыдөө 108,4 миллион ...эй арадай хэрэглэлэй бусад хэдэ хэдэн эд бараа үйлэдбэрилгые ехэ болгохоор дурадхагдана. Эд бараа үйлэдбэрилгэ болон худалдалгые ехэ болгохотой, мүн бюджедэй оршын талаар зарим тэды тодорхойлолготой дашарамдуулан, СССР-эй 1969 оной гүрэнэй бюджедэй оршые 122,7 миллион түхэригөөр нэмээхэ гэжэ дурадхагдана. Нэгэн доро иимэ хэмжээгээр союзна республиканудай бюджедэй гаршые нэмээжэ болохо гэжэ комиссинууд тоолоно. Нэмэжэ ороһон энэ зөөриие районуудай түб газарнуудые, районой мэдэлтэй городууд болон хүдэлмэришэнэй тосхонуудые болбосон түхэлтэй болгохо хэрэгтэ, гэр байра заһабарилгада, больницануудай, һургуулинуудай, үхибүүдэй болон бусад социально-культурна эмхи зургаануудай эд хэрэгсэлнүүдые, түхеэрэлгэнүүдые, медикаментнүүдые худалдан абалгада зорюулха.

Правительствын зохёоһон СССР-эй арадай ажахые 1969 ондо хүгжөөхэ гүрэнэй түсэбые, комиссинуудай оруулһан элэ заһабаринууд болон дурадхалнуудые хараадаа абажа, һайшааха дурадхал депутат П. А. Розенко оруулна.

Украинын ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ, депутат **В. В. Щербицкий** түрүүшээр үгэ абаба. Арадай ажахые хүгжөөхэ Гүрэнэй түсэбэй ба гүрэнэй бюджедэй проектнүүд дотор КПСС-эй ЦК-гай октябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар болото хэмжээнүүдэй хараалагдаһаниинь онсо шухала гээд тэрэ хэлэбэ. Украинын ажалшад хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхэ болон техническэ талаар зэбсэгжүүлхэ тушаа партиин Центральна Комитедэй зохёоһон хэмжээ ябуулгануудые ехэ хангаяар угтаа. Саашань нүхэр В. В. Щербицкий оронойэкономико болон соёл культурые хүгжөөлгэдэ украин арадай оруулжа байһан хубитые баримта ехэтэйгээр харуулба. Украинын колхоз, совхозууд орооһо таряа, овощ болон мал ажалай продуктнуудые абаха талаар гурбан жэлэй гүрэнэй түсэбүүдые үлүүлэн дүүргээ. Энэ амжалта болбол ерэхэ жэлэй түсэбые дүүргэхэ һайн үндэһэ һуури болохо үгэнэ.

В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ москвагайхид табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид, 1970 оной ноябриин 7-до дүүргэхэ тэһэн үүсхэл гаргаа гэжэ ажалшадай депутадуудай Москвагай городской Соведэй түйсэдкомой түрүүлэгшэ, депутат **В. Ф. Промыслов** үгэ соогоо һануулба. Энэ уялгын амжалтатайгаар дүүргэгдэхэ байһан тушаа тэрэ үнэмшэстэй баримтануудые харуулаа.

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо, депутат **К. Г. Пысин** түсэбтэ табан жэлые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө республикын ажалшадай мүрысөөн тухай хөөрэжэ үгөө. Байгаалиие хамгаалха тухай тэрэ онсо тогтоһон байна.

Белоруссиин Коммунис партиин, Белоруссиин республика 1969 оной январиин 1-дэ 50 жэлэйнгээ ойе тэмдэглэхэнь. Энээн тухай Белоруссиин ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ депутат **Т. Я. Киселев** тэмдэглэбэ. Ерэхэ жэлдэ республика дотор промышленна продукци үйлэдбэрилгын хэмжээн 8,1 процентээр ехэ болохоор хараалагдана. Мүн КПСС-эй ЦК-гай октябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдэй ёһоор, хүдөө ажахые хүгжөөхэ талаар ехэ хэмжээнүүд'й абтажа байһые тэрэ мэдээсээ.

Коммунис партиин, Советскэ правительствын Казахстанай республикын байгаалиин баялигые арадай ашада туһада ашаглаха талаар ехэ туһаламжа хүргэжэ байһан тухай Казахстанай КП-гэй ЦК-гай секретарь **Г. А. Мельник** хөөрэбэ. Республикын арадай ажахые саашадань хүгжөөхэ зорилгонуудтай холбоотой хэдэ хэдэн асуудалнуудые депутат табиба.

Колхозойнгоо хүгжэн һалбаржа байһан тухай, таряашадай ажабайдалда гайхамшагта хубилалтануудай болоно байһан тухай Курганска областиин Шатровско районой «Россия» колхозой түрүүлэгшэ, депутат **А. И. Сочнев** сессидэ хөөрэжэ үгэбэ.

СССР-эй эдеэ хоолой промышленностиин министр, депутат **В. П. Зотов**, Узбегэй ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ **Р. Курбанов**, ажалшадай депутадуудай Оренбургын областиин Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ **А. Н. Баландин** үгэ хэлээ.

Энээгээр Союзай Соведэй заседани дүүрээ.

Национальностьнуудай Советтэ

Кремлиин Ехэ ордон соо үдэрэй 3 сагта Национальностьнуудай Соведэй заседани ахилбэ.

Нүхэд **А. Н. Косыгин, А. Н. Шелепин, П. М. Майоров, В. П. Мжаванадзе, Ш. Р. Рашидов, Д. Ф. Устинов болон Б. Н. Пономаревые** депутадууд, айлшад халуунаар угтаа. Национальностьнуудай Соведэй түрүүлэгшын орлогшо **В. Е. Лобанок** заседани дээрэ түрүүлэгшээр һууба.

Национальностьнуудай Соведэй түсэблэлгын-бюджетнэ болон һалбаринуудай комиссинуудай элидхэлые түсэблэлгын-бюджетнэ комиссиин түрүүлэгшэ депутат **К. М. Герасимов** хээ.

Коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулгада шэнэ амжалта туйлажа, Агуу ехэ Октябриин 51-дэхи жэлые совет хүнүүдэй тэмдэглэһэн тухай элидхэлшэ хэлээ. Оронойманай промышленностиин бүхы һалбаринууд, хүдөө ажахы үйлэдбэрээ саашадань хүгжөөхэ талаар ехэ амжалта туйлаа. Мүн энэ жэлдэ совет арадай ажаһуудалые һайжаруулха хэрэгтэ ехэ амжалта туйлагдаһан байна. Олон хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай салин дээшэлээ, ажалшадай пенсеэр хангагдасань һайжараа. Саашань депутат К. М. Герасимов ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, ниитын үйлэдбэриин ашаг олзые дээшэлүүлхэ тушаа тогтожо хэлээ. Тиихэдээ шэнэ техникэ нэбтэрүүлхэ даалгабаринуудай хэр дүүргэгдэжэ байһан тухай онсо тогтоо. Зарим министерствэнүүд энэ хэрэгтэ ёһотой анхарал хандуулнагүй. Тиимэһээ үлэһэн хоёр жэлэй туршада түсэбөөр хараалагдаһан научно-техническэ бүхы хүдэлмэри дүүргэжэ, гэдэниие арадай ажахыда ашагтайгаар хэрэглэхэ хэмжээнүүдые СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Наука болон техникын талаар гүрэнэй комитет, СССР-эй Министерствэнүүд болон ведомствэнүүд абаха ёһотой.

Национальностьнуудай Соведэй түсэблэлгын-бюджетнэ болон һалбаринуудай комиссинууд СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ Гүрэнэй түсэбые хаража үзөөд, зарим тэды заһабари оруулха гэһэн байна гээд К. М. Герасимов хэлээ. Эдэ заһабаринуудые хараадаа абажа, энэ түсэбые һайшааха дурадхал тэрэ оруулна.

Республикын промышленностиин экономическа шэнэ гуримда орожо, амжалта туйлажа байһан тухай Казахай ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ **М. Бейсебаев** хөөрэбэ. Хүдөө ажахын продуктнуудые гүрэндэ худалдаха гурбан жэлэй даабаринуудые республика үлүүлэн дүүргээ.

Украинын түб хотын мүнөөнэй байдал ба саашадань хүгжөөхэ зорилгонууд тухай партиин Киевскэ горкомой нэгэдэхи секретарь, депутат **А. П. Ботвин** мэдээсэнэ. Тэрэ барилгын организацинуудай ажал ябуулга тухай дэлгэрэнгыгээр тогтобо.

Азербайджанай ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ, депутат **М. А. Искендеров** Каспиин далайн асуудалнуудта гол анхаралаа хандуулаа.

Оронойтүмэр замшад мүнөө жэл даабаряа үлүүлэн, 29 миллионоо ехэ тонно арадай ажахын ашаа зөөрээ. Энээн тухай зам харилсаанай министр, депутат **Б. П. Бещев** сессидэ мэдээсэбэ. Түмэр замые ашагтайгаар хэрэглэхэ тушаа техническэ болон эмхидхэлэй хэмжээнүүдэй абтажа байһан тухай министр хөөрэжэ үгөө.

Манай ороной аха дүү бүлэ соо Каракалпагай автономно республикын экономико болон соёл культурын хэлбэришэгүйгөөр хүгжэжэ байһан тухай Узбекистанай КП-гэй Каракалпагай обкомой нэгэдэхи секретарь **К. Камалов** хөөрөө. В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе ажалай амжалтаар угтахын түлөө мүрысөөндэ оролсоһон республикын хүдөөгэй ажалшад түсэбтэ табан жэлэй туршада түсэбөө үлүүлэн 270 мянган тонно хлопок абаха, 50 мянган тонно барайтар абаха, овощ, үрэ жэмэс, виноград Эхэ орондоо ехээр үгэхэ гэһэн уялга абанхай.

Чувашай АССР-эй Вурнарска районой «Ягорчино» колхозой түрүүлэгшэ, депутат **В. И. Романов**, СССР-эй шулуу нүүрһэнэй промышленностиин министр, депутат **Б. Ф. Братченко**, Молдавиин ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ, депутат **К. Ф. Ильяшенко**, Литвагай ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо депутат **К. К. Кайрис**, КПСС-эй Уфимска горкомой нэгэдэхи секретарь, депутат **М. З. Шакиров**, Хойто зүтэй түмэр замай Микунь станциин паровозно депогой тепловозой машинист, депутат **Е. М. Алексеев** сесси дээрэ үгэ хэлээ.

Энээгээр Национальностьнуудай Соведэй мүнөөдэрэй заседани дүүрээ.

СССР-эй Верховно Соведэй сесси декабриин 12-то хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлхэ.

МОСКВА. СССР-эй Верховно Соведэй долоодохи зарлалай табадахи сесси. Кремлиин Ехэ ордоной Георгиевска зал соо бүлэг депутадууд хөөрэлдэжэ байна. Зүүн гарһаа — А. О. Абелян (Армениин ССР), И. И. Шамонин (Мордвагай АССР), В. А. Урюпина (Краснодарай хизаар), А. Ф. Федоров (Украинын ССР), А. В. Гиталов (Кировоградска область), Ф. Зайниднинов (Таджигай ССР).

Фототелеграфаар абтаба.

НИИТЭ-ПОЛИТИЧЕСКЭ ХҮДЭЛМЭРИДЭ— ҮРГЭН ДЭЛИСЭ

КПСС-эй ЦК-гай октябриин Пленум хүдөөгэй партийна организацинуудай үмэнэ гүрэн түрын удха шанартай ехэ зорилгонуудые табиба. Энээнэй үндэһөөр партиин Буряадай обкомой V Пленум республикынгаа хүдөө ажахые саашадань хурдан түргэнөөр хүгжөөхын тула дэлгэрэнгы хэмжээнүүдые хараалаа. Эдэ хэмжээнүүдые бэелүүлээд байхадаа, манай колхоз, совхозууд ерэхэ табан жэлэй эсэстэ хүдөө ажахын эды зэргын продукци жэл бүри абадаг болохо гэбэл: орооһо таряа — 680—700 мянган тонно, мяха — 95—100 мянган тонно, һү — 230—250 мянган тонно, нооһо — 7 мянган тонно хүрэтэр, үндэгэ — 180 миллион хэһэг.

Ажахын тодорхой эдэ зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэхын тула нилээд хүсэлал оролдолгоо гаргаха, оюун ухаагаа гүйлгэхэ, хүн зониие элсүүлхэ хэрэгтэй. Эгээл энэ, хүн зониие шэн габьяата ажалда элсүүлхэ хэрэгтэ ниитэ-политическэ хүдэлмэриин үүргэ сэгнэшэгүй ехэ байха ха юм. КПСС-эй ЦК-гай Октябриин пленумэй тогтоол соо иигэжэ заагдана: «Партийна организацинууд олонниитын дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэриие бүри үргэн далайсатай болгохо уялгатай». Имаггал энэ хүдэлмэриин абьяастай, нүлөө ехэтэй байһанай ашаар лэ амжалта туйлагдадаг, саашалаашье туйлагдаха байһаниинь лаб! Харин энэ хүдэлмэриие хэрэгсээнгүй, олоной дунда зоригжуулхы, элсүүлхы хүдэлмэри ябуулаагүй һаа, хойно ортохо хойшолонтой бшуу.

Жэшээ болгон Кабанскиин совхозой партийна организациие абаад үзэе. Энэ ажахы эмхидхэгдэһээр ороойдоол 9 жэл болоно байнхай. Энээн богонихон болзор соо эндэхи партийна организаци ажалшадые эмхидхэжэ, элсүүлжэ, ажалай нягта жагсаалтай, журамтай коллектив болгоо. Энээнэйнгээ ашаар ажахын болон политическэ шэнэ, томо зорилгонуудые шиидхэжэ шадаха хүсэтэй болоһоноо баталан харуулна. Гахайн болон шубуунай мяха абалгаар энэ ажахы 1964 онһоо мэргэжүүлэгдэһэн юм. Тиигэжэ жэл үнгэрөөд байхада, совхоз гарзаяа харюулжа, олзо үгэдэг болоо. Гансахан мүнөө жэл энэ совхоз түсэбөө үлүүлэн 5400 центнер мяха, 6000 центнер һү, 310 мянган үндэгэ, 6 мянган центнер хартаабха гүрэндэ худалдаа. Хүдөө ажахын продукциин өөрынь үнэ сэн нилээд хямдарһан юм. Малай ашаг шэмэ абалгаар түсэбтэ табан жэлэй хэмжээндэ энэ ажахы дүрбэн жэлэй туршада гэхэ гү, али 1969 ондо, хүрэхөөр хараална.

Совхозой ажалшадай туйлаһан энэ амжалта хадаа эндэхи партийна организациин коммунистнуудай эмхидхэхы, элсүүлхы хүдэлмэриин ашаүрэ гэхэдэ алдуу болохогүй. Ушар юуб гэхэдэ, эндэ ниитэ-политическэ, ойлгууламжын хүдэлмэридэ жиирэй коммунистнуудһаа, соёлшодһоо гадна, совхозой бүхы хүтэлбэрилэгшэд эдэбхитэйгээр хабаададаг. Ушар хэрэгэйнгээ удха шанарые ажалша бүхэнэй ойлгожо абахань шухала, тиимэһээ политическэ хүдэлмэриие үдэр бүри үндэр хэмжээндэ ябуулха гэһэн эрилтэ эндэхи партийна организаци табижа, иимэ амжалта туйлана.

Манай хүдөөгэй партийна организацинууд ниитэ-политическэ хүдэлмэри олонниитын дунда ябуулха талаар нилээд баян дүршэлтэй болонхой. Нютаг бүхэндэ шахуу политическэ хүдэлмэриин элдэб янзын онол арга хэрэглэгдэнэ. Ажалшадай гэр бүлэдэнь, ниитын библиотекэнүүдтэ, политическэ гэгээрэлэй кабинедүүдтэ, музей болон клубуудта, агитпунктнууд болон, улаан булангуудта лекторнүүдэй. агитаторнуудай болон политинформаторнуудай дулэтэ үгэнүүд соностоно. Мүн үнинэй габьяата коммунистнуудтай, граждан болон Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнуудта хабаадагшадтай, ажалай түрүүшүүлтэй уулзалга, дайшалхы болон ажалай алдар солын газарнуудаар аяншалга гэхэ мэтэ ехэ хүдэлмэри партийна, профсоюзай болон комсомолой организацинууд саг үргэлжэ ябуулжа байдаг.

Ниитэ-политическэ хүдэлмэри илангаяа һүүлэй үедэ, В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо бэлэдхэл тухай КПСС-эй ЦК-гай тогтоолой гараһанай һүүлээр, ехэ эдэбхижээ. Колхоз, совхозуудта, һургуули болон библиотекэнүүдтэ, клубууд ба соёлой бусад олон эмхи зургаануудай дэргэдэ Ленинэй булан, музейнүүд олоор байгуулагдана. Аймаг бүхэндэ Ленинэй түрэһэн ойдо зорюулагдаһан теоретическэ конференцинүүд, ленинскэ пятницанууд болон лекци, элидхэлнүүд тогтоогдоһон гуримай ёһоор саг үргэлжэ үнгэргэгдэнэ. Эдэ үдэрнүүдтэ аймаг бүхэндэ шахуу соёлшодой, агитатор болон пропагандистнуудай зүблөөнүүд, семинарнууд болоно, үзэл сурталай хүдэлмэри улам үргэдхэхэ, эдэбхижүүлхэ тухай ехэ хөөрэлдөөн болоно, ашаехэтэй тодорхой хэмжээнүүдые партиин райкомууд хараалаад, хүсэндэнь хүргэжэ байнхай. Эндэ эгээл һайшаалтай юумэн гэхэдэ, ажахын хүтэлбэрилэгшэд, илангаяа хүдөө ажахын мэргэжэлтэд, ниитэ-политическэ хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр оролсоно.

Энээнэй аша үрэ удаарангүй харагдажа эхилэнхэй. В. И. Ленинэй түрэһэн үдэрһөө хойшо 100 жэлэй ойдо зорюулагдаһан социалис мүрысөөн нютаг бүхэндэ улам хүсэтэйгөөр дэлгэрнэ, отара, фермэ бүхэндэ шахуу ажалай ленинскэ вахтада жагсагшадай тоо олошорно. Үбэлэй үедэ ехэ мяха, һү абахын, малаа гарзагүйгөөр ондо оруулхын, ерэхэ жэлдэ орооһо таряанай үндэр ургасын үндэһэ һуури бэлэдхэхын ба саашадаа хүдөө ажахыгаа хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ тухай түрэл партиингаа табиһан зорилтые амжалтатайгаар шиидхэхын түлөө тэмсэл үргэнөөр дэлгэрэнхэй.

Ажалай болон политическэ дэбжэлтын иимэ оршон байдалда ниитэ-политическэ хүдэлмэриие һуладуулха гү, али заримдаа тоохогүй ябазал тон муу хойшолонтой байха ха юм. Үнэн дээрээ, энэ ушар дары ажахын хүгжэлтэдэ нүлөөлхэ байһаниинь мэдээжэ. Гэхэ зуура зарим нютагуудта соёлой, ойлгууламжын хүдэлмэридэ анхаралаа багаар хандуулха баримтануудай үзэгдэдэгынь гэмшэлтэй байна. Баргажанай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой партийна организацида олон лекторнүүд, элидхэлшэд, агитаторнууд тоологдоно. Теэд тэдэ бүтэдэнэй ажал хэрэгынь бирагүй. Мүн Мухар-Шэбэрэй «Знамя Ленина» колхоздошье ниитэ-политическэ хүдэлмэри ябуулха хүсэн ехэ аад, Харгааһата, Галтай, Калиновка нютагуудаар лекторнүүдэй, агитаторнуудай ябахань үсөөн. Илангаяа отара, фермэнүүд дээгүүр хүдэлжэ байһан ажалшадай дунда ойлгууламжын, соёлой хүдэлмэриин һулаар ябуулагдажа байһаниие онсо тэмдэглэмээр. Иимэ жэшээнүүдые үшөө олооршье дурдажа болоно.

КПСС-эй ЦК-гай октябриин Пленум, мүн партиин Буряадай обкомой V Пленум ниитэ-политическэ хүдэлмэриие дэлисэ ехэтэй болгожо, һонирхолтойгоор, олон янзаар ябуулха, энэ хэрэгтэ соёл сурталай бүхы хүсые элсүүлжэ, хүдөөгэй ажалшадые бүтээсэ ехэтэй ажалда зоригжуулха, социалис мүрысөө аша үрэтэйгөөр эмхидхэхэ эрилтэ табиба. Мүн хүдөөгэй ажалшадай ажаһуудалые культура ехэтэй болгохо, тэдэнэй оюун ухаанайнь эрилтые хүсэд дүүрэнээр хангажа байха гэшэ партийна, советскэ профсоюзай, комсомолой организацинуудай, бүхы соёл сурталай хүдэлмэрилэгшэдэй нангин уялга мүн.

Ажалша олонниитын дунда партиин үнэн сэхэ үгэ үдэр бүри зэдэлжэ байг лэ. Ниитэ-политическэ хүдэлмэридэ—үргэн дэлисэ!

ХАНИ ЁҺОНОЙ АМАРШАЛГА

Нүхэд Л. И. Брежнев, Н. В. Подгорный, А. Н. Косыгин совет-че...овак хани барисаан, харилсан туһалалсалга ба дайнай һүүлээрхи ...лсаа холбоон тухай совет-чехословак договорой 25 жэлэй ойтой да...мдуулан, нүхэд Л. Свобода, А. Дубчек, О. Черник гэгшэдтэ те...рамма эльгээбэ.

...А ДҮҮГЭЙ. ХАНИ БАРИСААНАЙ ДОГОВОР

...СР Чехословаки хоёрой хоо...н хани барисаан, харилсан ...алсалга ба дайнай һүүлээр...арилсаа холбоон тухай дого...25 жэлэй ойдо зорюулагда... Москвагай ажалшадай түлөө...эй суглаан декабриин 11- Москвада, Союзуудай Байшан-Колонно зал соо болобо.

...а дүү оронһоо ерэһэн айл...е—КПЧ-гэй ЦК-гай Прези...эй гэшүүн, КПЧ-гэй дунда...э обкомой нэгэдэхи секре... Ян Пиллерые, тэрэнэй тол...он делегациие, КПЧ-гэй Ту...иналта-шалгалтын комиссиин ...лэгшэ Милош Якешые, Сло... Национальна Соведэй Ту...гшын орлогшо, Союзай Сло... ЦК-гай президиумэй түрүү...ын орлогшо Йозеф Криж ту... чехословак-совет хани ба...най союзай делегациие, ...Р-һээ Советскэ Союзда бай...шэн сайд Владимир Коуц...ба бусад чехословак нүхэдые ...анда хабаадагшад хани ха...ар угтаа.

...шадтай хамта суглаанай ...иумдэ А. П. Кириленко, ... Мазуров, А. Я. Пельше, ... Гришин, В. В. Щербицкий, ... Катушев, М. С. Соломен... СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо М. А. Лесечко, СССР-эй министрнүүд, СССР-эй комитедүүдэй түлөөлэгшэнэр, олонниитын эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд һуулсаба.

Энэ суглаае КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй МГК-гай нэгэдэхи секретарь В. В. Гришин нээгээ. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо К. Т. Мазуров элидхэл хэбэ.

Удаа тээнь Словакиин Национальна Соведэй түрүүлэгшын орлогшо, чехословак-совет хани барисаанай союзай Словацка ЦК-гай Президиумэй түрүүлэгшын орлогшо Йозеф Криж үгэ хэлээ.

К. Т. Мазуровай, Йозеф Крижэй үгэнүүд ехэ анхаралтайгаар шагнагдан, альга ташалгаар угтагдаа.

* * *

Советскэ Союз Чехословаки хоёрой хоорондын хани барисаан, харилсан туһалалсалга, дайнай һүүлээрхи харилсаа холбоон тухай договорой 25 жэлэй ойдо зорюулагдаһан суглаанууд мүн Киевтэ, Ужгородто, Тбилисидэ, Фрунзе ба бусад городуудта болобо.

(ТАСС).

АМАРШАЛГЫН ТЕЛЕГРАММА

Нүхэд Л. Свобода, А. Дубчек, И. Смрковский, О. Черник гэгшэд нүхэд Л. И. Брежнев, Н. В. Подгорный, А. Н. Косыгинда телеграмма эльгээбэ. Тиихэдээ Чехословакиин Республикын, Совет Социалис Республиканудай Союзай хоорондын хани барисаан, харилсан туһалалсалга ба дайнай һүүлээрхи харилсаа холбоон тухай договорой баталагдаһаар 25 жэлэй ойтой дашарамдуулан совет хүтэлбэрилэгшэдтэ, КПСС-эй Центральна Комитедтэ, СССР-эй Верховно Советтэ, СССР-эй Министрнүүдэй Советтэ, бүхы совет арадта КПЧ-гэй Центральна Комитедэй, ЧССР-эй Национальна суглаанай ба правительствын үмэнэһөө, Чехословакиин ажалшадай, мүн өөһэдынгөө зүгһөө нүхэд ёһоной амаршалга хүргэбэ.

ПРАГАДА БАЯРАЙ СУГЛААН БОЛОБО

ПРАГА. (ТАСС). Чехословаки Советскэ Союз хоёрой хоорондын хани барисаан, харилсан туһалалсалга ба дайнай һүүлээрхи харилсаа холбоон тухай договорой баталагдаһаар 25 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаан декабриин 11-дэ Прагадахи Сметанын нэрэмжэтэ концертнэ Ехэ зал соо болоо.

Энээндэ КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүд ба кандидадууд, КПЧ-гэй секретарьнар, Правительствын гэшүүд, партийна, политическэ, гүрэнэй ба ниитын бусад ажал ябуулагшад хабаадаба.

Бултадаа бодожо, «Интернационал» дуулаа.

ОЛИМПИИН БААТАРНУУДАЙ ХҮНДЭЛЭЛДЭ

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Физкультурын ба спортын комитет, ВЦСПС, ВЛКСМ-эй ЦК Мехикэдэхи Олимпиин XIX наадаанай үедэ илаһан ба шанда хүртэһэн совет спортсменүүдэй хүндэлэлдэ зорюулан, декабриин 11-дэ Ленинскэ хадануудтахи Уулзалгын байшан соо уулзалга эмхидхээ.

Энэ уулзалгада нүхэд А. Н. Шелепин, П. Н. Демичев, П. М. Машеров, В. П. Мжаванадзе, Ш. Р. Рашидов, Д. Ф. Устинов, И. В. Капитонов, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшонор И. Т. Новиков, Н. А. Тихонов, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Физкультурын ба спортын Комитедэй түрүүлэгшэ С. П. Павлов, ВЛКСМ-эй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Е. М. Тяжельников болон бусад хабаадаба.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай секретарь П. Н. Демичев уулзалгын үедэ үгэ хэлэхэдээ, совет спортсменүүдэй шэнэ амжалта туйлахыень хүсэбэ.

ҺАЙН БЭЛЭДХЭЛТЭЙГЭЭР...

Хүдөө ажахыгаа улам хурданаар хүгжөөхэ асуудалаар болоһон партиин ЦК-гай октябриин Пленумэй шиидхэбэридэ харюу болгон, хонин бүриһөө хурьга абаха зорилготой Загаһатын совхозой хонишод эдэ үдэрнүүдтэ хэзээ хэзээнэйхиһээ яаралтай шамдуугаар ажаллана. Гэбэшье хурьгадаа һайн бэлэдхэлтэй байра соо абаха гэжэ эндэхи хонишон бүхэн оролдоно.

Хашаа, хорёо бүгэдэ дулаалагдаһан байбашье, жэжэ дутуу дунданууд ушарһаар. Ганса хонишодшье бэшэ, мүн совхозой зоотехнигүүдэй мэргэжэлтэдшье эдэ үдэрнүүдтэ оролдосо ехэтэйгээр хүдэлмэрилдэг болонхой. Республикынгаа зүүн аймагуудай эрхэ байдалда тааруу аад, нарин нооһотой хони үсхэбэрилхэ итгэлтэй болоһон ажахын зоотехнигүүдэй түл абалгын үе соо хэхэ хүдэлмэри ехэ. Хожомынь үүлтэрэй хуса болохо 200 хурьга илтажа абаад, хүйтэ абуулангүй тобир тарганаар түлжүүлхэ гээшэ мүн лэ бэлэн хэрэг бэшэ. Энэ ажал эмхидхэл һайнтайгаар дүүргэхын тула, хонишодтой хамта хурьган бүхэнэй шэхэндэ номер зүүхэ, эхэ хонинойнь үг гарбал тодорхойлхо хэрэгтэй.

Жэл ерэхэ бүри хонин һүрэгэйнгөө үүлтэр һайжаруулжа, тарган мяха, торголиг нооһо ехээр абадаг болоһон Загаһатын хонишод Хэжэнгынгээ аймаг соо суутай болоһоор үнинэй. Энэ алдараа ерэхэ жэлдэшье алдахагүйн тула эндэхи хонишод эртээнһээ түл абалгадаа һайнаар бэлдэнэ.

Зураг дээрэ (зүүн гарһаа): совхозой главна зоотехник Д. Бадамункуев Хүреэтэ нютагта 350 эхэ хонинһоо эды шэнээн хурьга абажа түлжүүлхэ гэһэн социалис уялга абаһан Даширима Ринчинович Дарибазароной бүлэтэй хөөрэлдэжэ байна.

Д. НИКОЛАЕВ.

Хэжэнгын аймаг.

ХАДУУР БАЛТЫН ХАНИ БАРИСААН УЛАМ БЭХИЖЭГ

(Улаан-Үдын городской партийна эдэбхитэдэй суглаанһаа)

«КПСС-эй Центральна Комитедэй октябриин (1968 оной) Пленумэй дүнгүүд ба городской партийна организациин бэелүүлхэ зорилгонууд тухай» асуудал ниислэлэй партийна эдэбхитэдэй суглаан зүбшэн хэлсэбэ.

Тус асуудалаар элидхэл хэһэн КПСС-эй обкомой бюрогой гэшүүн, партиин горкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр **Бирюков** партиин ЦК-гай октябриин Пленумэй гүн гүнзэгы удха шанар ба гүрэнэй, арадай ажахын саашанхи хүгжэлтэдэ тэрэнэй ямар ехэ үүргэ дүүргэхэ байһан тушаа, орон дотор, манай республика дотор хүдөө ажахын хэр зэргээр хүгжэжэ байһан тушаа онсо тогтобо.

Тиихэтэеэ хамта хотын промышленна предприятинуудай, барилгын болон транспортын, мүн бусад эмхи зургаануудай коллективүүдэй республикын хүдөө ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ али болохоор хубитаяа оруулжа байһан тушаа партийна эдэбхитэдтэ дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгэбэ. Үнэхөөрөөшье, Буряадай гигант—ЛВРЗ-гэй, авиазаводой, прибор бүтээлгын заводой, мүн бусад түрүү предприятинуудай коллективүүд шефтээ абаһан колхоз, совхозуудтаа ехэ туһаламжа үзүүлжэ байдагынь магтамаар. Студентнэрэй барилгын отрядууд ажалай семестрэй үедэ ниилээд ехэ барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэлсэһэн байха юм.

Хүдөө нютагуудта соёл культура дэлгэрүүлхэ, хүн зоной ажаһуудалай үдэр бүриин эрилтэ, хэрэглэмжэ хангаха, ажалшадай энхэ элүүрые сахин хамгаалха, элдэб үбшэн хамнагһаа һэргылхэ хэрэгтэ ниислэлэй творческо хүдэлмэрилэгшэд, ажаһуудалай эрилтэ хангагшад, элүүрые хамгаалагшад эдэбхитэйгээр хабаададаг болоо гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ. Эрдэмтэд, дээдэ һургуулинуудай багшанар, «Знание» бүлгэмэй гэшүүд—лекторнууд хүдөөгэй ажалшадай дунда политическэ хүдэлмэри ябуулхада али болохоор туһалалсана.

Гэбэшье эдэ бүхы хэһэн юумэн манай сэдьхэлые гүйсэд дүүрэн хангажа шаданагүй, энэ хүдэлмэри эрхилхэ хэрэгтэ дутагдалнууд үшөөл олон байна гэжэ мэдэрхэ ёһотойбди гэжэ элидхэлшэ мэдүүлбэ. Тиигээдшье колхоз, совхозуудта туһалха, хамһалсаха хэрэгтэ албан хойрогоор, ёһын тэдысэ хандадаг хүтэлбэрилэгшэдтэй коллективүүд бии. Энэ талаар мяханай комбинадай, судна бүтээлгын, «Теплоприбор», оньһожоруулагдамал шэлэй заводуудай, Буряадай геологическа управлениин, түмэр замай отделениин, Буряадай барилгын управлениин хүтэлбэрилэгшэд бүришье хурсаар шүүмжэлэгдэбэ. Ганса жэшээ. Хүдөө ажахын үйлэдбэридэ хабаатай барилга бүтээхэ жэлэйнгээ түсэб республикын барилгын управлени минил 61 процент дүүргээд байна ха юм. Энээниие хүдөө ажахын саашанхи хүгжэлтын түлөө һанаагаа зобоһон ушар гэжэ тэмдэглэлтэй аал?

Тиигэбэшье хүдөө ажахын материально-техническэ үндэһэ һуури бэхижүүлгэдэ хотын ажалшад үнэн зүрхэнэй туһаламжа хүргэхэ, ехэ хэмжээнэй хүдэлмэри бүтээхэ, зөөри болон хүсэ таһалжа үгэхэ арга боломжотой.

— Хадуур ба балтын эбдэршэгүй холбооe бүри бэхижүүлхэ уялгатайбди. Хүдөө нютагуудай ажалшадта туһалалсахаар хотынгоо эгээл бэрхэ ажалай түрүүшүүлые, творческо эмхи зургаануудай оюун бэлигтэй хүдэлмэрилэгшэдые, эрдэмтэдые, коллективүүдэй ударидагшадые ходо эльгээжэ байхабди. Хүдөө ажахын үйлэдбэритэй нягта холбоотой министерство, ведомствэнүүдэй болон бусад албан газарнуудай харюусалгые бүри дээшэлүүлхэ зорилго табигдана,—гэжэ нүхэр Бирюков элидхэлэйнгээ эсэстэ онсолбо.

—Манай районой ажалшад КПСС-эй ЦК-гай октябриин Пленумэй тогтоолые зүрхэ сэдьхэлээ угаа ханангяар угтаһан байна. Партийна организацинуднай Пленумэй материалнуудай гүнзэгы удха шанарые хүдэлмэришэн ангида ойлгуулха талаар горитой хүдэлмэри ябуулжа эхилэнхэй. Коммунистнууд партийна суглаан дээрээ Пленумэй дүнгүүдтэй танилсана, бэелүүлхэ зорилгонуудаа тодорхойлно,—гэжэ КПСС-эй Железнодорожно райкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр **Антонова** үгэеэ эхилнэ.

Районой промышленна предприятинуудай амжалта тушаа үгэ хэлэгшэ тогтожо, хүдөөгэй ажалшадта ажал хэрэгээ һайжаруулхадань ямар туһаламжа хүргэжэ байһан тушаа мэдээсэбэ. Тиихэтэеэ хамта соёл сургалай хүдэлмэриие улам гүнзэгырүүлхэ, илангаяа студентнэр болон залуу үетэнэй дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри бүри хурса удхатайгаар эмхидхэхэ шухала байһаниие онсолон тэмдэглэбэ. Энэ талаар Буряадай хүдөө ажахын институдта зарим тэды алхам урагшаа хэгдэжэ байна. Улас түрын эрдэм шудалха хэрэг һайжаруулха, һуралсалай шанар дээшэлүүлхэ, студентнэрэй техническэ оюун бэлигые хүгжөөхэ талаар горитой хэмжээнүүд абтажа байна. Ниитын мэргэжэл шудалха факультет эндэ хүдэлнэ.

Хүдөө ажахын үйлэдбэритэй сэхэ холбоотой байһанаа, һүүлэй 3—4 жэлэй туршада мал ажалай. илангаяа хонин ажалай ашаг шэмыц али зэргэ дээшэлжэ байһаниие өөрынгөө предприятиин байдалһаа жэшээ абаһан баримтануудтайгаар Улаан-Үдын нооһо угаадаг фабрикын директор нүхэр **Шиганов** үгэ хэлэбэ. Тиигэхэ зуураа, фабрикын мүнөө үеын хүсэ шадал бага байна, фабрикын барилга хүсэд дууһаадүй, гэр байрын, үхибүүдэй эмхи зургаануудай барилга удаанаар хэгдэнэ гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ.

Дээдэ эрдэмтэй хүдөө ажахын мэргэжэлтэдые һурган гаргаха, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилхы тушаалтадай, ахалагша мэргэжэлтэдэй эрдэм шадабари дээшэлүүлхэ — иимэ зорилготойгоор Буряадай хүдөө ажахын институдай профессорнууд болон багшанар хүдэлжэ байна. Институдай эрдэмтэд хүдөө ажахын үйлэдбэриин хүгжэлтэдэ сэхэ хабаатай эрдэм-шэнжэлэлгын ехэ хүдэлмэри ябуулна,— гэжэ тус институдай парткомой секретарь нүхэр **Византийский** мэдээсэнэ.

Тус институт энэ жэлдэ дээдэ эрдэмтэй 500 гаран мэргэжэлтэдые һурган гаргаа. Мүн тэрэшэлэн колхоз, совхозуудай 565 хүтэлбэрилэгшэд ба главна мэргэжэлтэд саг зуурын курсануудые дүүргэһэн байха юм. Институт жэл ерэхэ тумаа ехэ боложо, һураха хүнүүдэйнь, багшанарайнь тоо улам олошоржо байна. Анханда хоёр мянган хүнэй һураха гурбан факультедтэй байхаар баригдаһан институдай байшан мүнөө тон багадана. Эгээ мүнөө тус институт зургаан факультедтэй, эндэ дүрбэ мянган хүн һурана. Шэнэ корпус, лабораториин байшан бариха шухала болоо. Мүнгэн һомологдонхой. Теэд барилгын хэрэгэй республика дотор хангалтагүйгөөр табигдаһанһаа боложо, энэ арга боломжомнай хиидэ хосоржо байна гэжэ үгэ хэлэгшэ элирхэйлбэ.

Октябрьска районой дэбисхэр дээрэ хүдөө ажахын үйлэдбэритэй нягта холбоотой промышленна предприятинууд, барилгын эмхинүүд олон. Тэдэнэй ажал хэрэг тухай, районой ажалшадай хэр зэргээр хүдөөгэй ажалшадта туһалдаг тухай КПСС-эй Октябрьска райкомой секретарь нүхэр **Башкеев** үгэеэ зорюулба.

— Хадуур ба балтын мүрысөө үргэнөөр эмхидхэдэг болоё. Хүршэ—Шэтын областиин районуудта дэлгэрһэн иимэ мүрысөөн һайн үрэ дүнтэй байдаг. Бидэшье, хото, хүдөөгэй районууд хоорондо, колхоз гү, али совхоз ба промышленна предприяти хоёрой хоорондо мүрысөө эмхидхэхэ аргатайбди, Облпрофсовет энээн тухай бодожо үзэг лэ,—гэжэ нүхэр Башкеев дурадхаа.

Яруунын аймагай совхозуудые шефтээ абаһан Ленинэй орденто ЛВРЗ-гэй начальник нүхэр **Гладун** үгэ абана.

— 1963 оной урда тээ манай завод Байгал-Хударын, Мухар-Шэбэрэй аймагуудай ажахынуудта туһалдаг байгаа. 1963 онһоо хойшо Яруунын аймагай эгээн зүүн захын «Комсомольский», Исэнгын ба Яруунын совхозуудые шефтээ абаад, али болохо туһаламжа үзүүлжэ байдаг гээшэбди,—гэжэ тэрэ үгэеэ эхилнэ.

Тус предприяти үнгэрһэн табан жэлэй туршада янза бүриин 20 хэһэг томо түхеэрэлгэнүүдые ажахынуудтаа үгэһэн, хоёр байратай 8, гурбан байратай 3, дүрбэн байратай 5, нэгэ байратай 29 гэр, хоёр бани, нэгэ котельнэ, Исэнгын совхоздо мал шахаха бааза, 450 дүрбэлжэн метр талмайтай мастерской, тугалай 11, хониной 12, үнеэнэй 12, гахайн нэгэ байрануудые барижа үгэһэн байха юм. Тэрэшэлэн ажахынуудта үгтэһэн запасной частьнуудые, техникэ заһабарилжа үгэһые тоолохо болоод һаа, нилээд ехэ мүнгэнэй болохо. Гадна заводой уран зураашад клубуудые гоёон шэмэглэһэн, стенд, плакадуудые олоор зураһан байна. Агитбригада хирэ-хирэ болоод лэ шефтээ абаһан ажахынуудтаа айлшалжа байдаг заншалтай.

Заводой ба совхозуудай, мүн аймагай хүтэлбэрилэгшэд хоорондоо тон холбоо барисаатайгаар харилсан байдаг, суугтаа һуужа, саашадаа хэхэ, бүтээхэ юумэнүүдээ түсэблэдэг юм. Мүнөө аймагай түб—Нарһата тосхондо Культурын байшан тус завод барижа байдаг.

— Ерэхэ жэлдэ энэ онойхидо орходоо завод дээрэмнай хэгдэхэ барилгын хэмжээн 60 процентээр ехэ болохо юм. Тиигэбэшье һаань, шефскэ туһаламжаяа заахашье һуладхахагүйбди,— гэжэ нүхэр Гладун мэдүүлбэ.

«Индпошив» гэжэ оёдолой нэгэдэлэй директор нүхэр **Буркин**, авиазаводой слесарь нүхэр **Антоновский**, Улаан-Үдын мяха-консервын заводой мастер, Социалис Ажалай Герой нүхэр **Филиппова**, городой һүнэй комбинадай директор нүхэр **Нечаева** гэгшэдэй хэлэһэн үгэнүүд угаа һонирхолтойгоор шагнагдаба, олоной анхарал татаба.

КПСС-эй обкомой бюрогой гэшүүндэ кандидат, республикын Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо нүхэр **Дубровский** суглаан дээрэ дэлгэрэнгы үгэ хэлэбэ. Республикын хүдөө ажахын байдал ба саашанхи зорилгонууд тухай тодорхойгоор тэрэ тогтоо. Саашадаа колхоз, совхозуудта үзүүлэгдэдэг шефскэ туһаламжаяа улам үргэдхэхыень городой коммунистнуудые уряалба.

Городской партийна эдэбхитэдэй суглаанда хабаадагшад КПСС-эй ЦК-гай октябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдые һайшааба. Партиин ЦК-гай, тэрэнэй Политбюрогой гадаадын политическэ ажал ябуулгые мүн лэ нэгэн дуугаар һайшаажа, бүрин дэмжэһэнээ элирхэйлһэн дэлгэрэнгы тогтоол баталан абаба.

С. БАРДАМОВА,
Г. ЦЫРЕТОРОВ,
манай корреспондентнүүд.

ТАБАН ЖЭЛЭЙ ТҮРҮҮШҮҮЛ

ШУЛУУША ДАРХАН

Тихон Васильевич Бочаров.

Тихон Васильевич Бочаров барилгашан мэргэжэлтэй. Дуратай мэргэжэлээ шэлэн олоһон, һайн шанартайгаар ажалаа бүтээдэг нүхэр юм.

«Бурятцелинстрой» трестын 173-дахи оньһожоруулмал нүүдэл колонныи энэ шулууша дарханай хуби заяан юрын, хорёод онуудай олон хүнүүдэй хуби заяатай адлирхуу юм. Курска областиин Бочарово тосхоной үгытэй бүлын хүбүүн һургуулида ябажа эхилһэн сагһаа гэрэлтэ һайхан ерээдүйдэ ажаллаха, ажаһууха хүсэлэнтэй, тэрэ ерээдүйе өөрынгөө гараар бодхоолсохо гэжэ шиидэһэн байгаа. Тиигэжэ тэрэ барилгашан боложо, арбаад, зуугаад жэлнүүдэй туршада һуужал байха гэрнүүдые бодхоолсохо гэжэ һанамжалһан.

Тэрэ холын үе саг хүшэр хүндэ һэн. Эхэ оромнай граждан дайнай үедэ һандаргагдаһан ажахыгаа һэргээн бодхожо байгаа. Т. В. Бочаров эхин һургуули дүүргээд, хүршэ тосхондохи долоон жэлэй һургуулида ябаха аргагүйдэжэ, түрэлхидтөө туһалжа, ажал хэжэ эхилээ. Һүүлээрнь Совет Армиин албан, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн.

Армида алба хэжэ ябахадаа, холын Байгал шадар ерээ һэн. Шэмэрүүн хүйтэн байгаалитай энэ хизаарта тэрэ дурлаа. Хаа хаанагүй боложо байгаа шэнэ барилгануудта хүдэлмэришэд хэрэгтэй байгаа. Тэрэ зааханшье маргангүй эндэ үлэхэ, ерээдүйн барилгануудые өөрынгөө гараар бодхоолсохо гэжэ шиидээ.

Тэрэ гэһээр олон жэл үнгэрөө. Тихон Васильевич олон тоото шэнэ барилгануудые бодхоолсоо. Һүүлэй үедэ Турунтаево тосхоной барилгын талмайнуудта ажаллана. Тус тосхоной шэнжэ шарай үдэр ерэхэ бүри хубилжа, болбосон түхэлтэй боложо байнхай. Байрын хоёр дабхар шэнэ гэрнүүд, магазин, столово, захиргаанай эмхи зургаан. Һүүлэй жэлнүүдтэ эндэ үндын бодоһон, тосхоной түхэл шарай хубилгаһан шэнэ барилгануудые тооложо барахаар бэшэ олон. 964 үхибүүдэй һураха ехэ һургуули, Культурын байшан, культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаан баригдажа байнхай. Олон тоото эдэ барилгануудые өөрынгөө гараар бодхоолсожо байгаа шулууша дархан өөрынгөө мэргэжэлээр омогорходог. Энэ тэндэ үндын бодоһон шэнэ барилгануудые харахадаа үнэн зүрхэнһөө баясадаг юм.

Һалхи шуургатай, саһа бороотой, аяма халуун, үбэлэй ш
рүүн хүйтэн үдэрнүүдшье ба
гашадта һаалта хэдэггүй
Тэдэнэр үбэл, зунгүй барилга
хилдэг болонхой. Тихон Васи
вич холын нютагта түрэһэн
һаа, манай эндэхи байгаал
дурлаһан, хүндэ баяр асар
шэнэ барилгануудые олоор
хоохо гэжэ оролдодогынь эл

Т. В. Бочаровой хүдэлдэг
луушa дархашуулай бригада
барьа һара бүхэндэ холо үлүү
дүүргэнэ. Октябрь, ноябрь
нуудай даабари 148—169
цент дүүргэгдэнхэй.

Тихон Васильевич өөһэдын
нүхэдтэй хамта үдэр бүхэндэ
гэл янзын ажал бүтээдэг хэбэрт
Хирпиисэ нэгэ нэгэндэнь таар
лан табижа, гэрэй хана бодх
байдаг.

Прибайкалиин аймагай түб
Турунтаево тосхон болбосон
хэлтэй, гоё һайхан боложо ба
хай. Хирпиисээр баригдаһан ш
олон гэрнүүд тэрэнэй түхэл
рай хубилгана. Энээндэ Тих
Васильевич Бочаровой оруул
туһа нэмэринь ехэ юм.

Ямар нэгэ шэнэ барилга бар
дүүргээд шэрдэгшэд, штукату
нуудта тушаахадаа, нүхэр Боча
баярладаг. Арад зондо хэрэг
үшөө нэгэ барилга дүүргэгд
ойрын сагта эндэ нүүн орогшод
мүн һургуулиин һурагша
гү, али хүдалдан абагшадые
ран байһан шэнэ шэрээр ү
байна ха юм. Баярлангүй я

— Ажалаа дуратайгаар, ан
ралтайгаар дүүргэхэ хэрэг
Тиигээл һаа шанарынь һайн б
ха, арад зониие баясуулха,—гэ
Тихон Васильевич хөөрэнэ.

Ехэ зүбөөр хэлэнэ. Шэлэһ
мэргэжэлдээ, дүүргэдэг ажал
анхаралтайгаар, дуратайгаар ха
дахада, ажал урагшатай һайн б
даг, сэдьхэл ханагдадаг. Һайн
баригдаһан, гоёор шэмэглэгдэһ
гэртэ нүүн орогшод барилгаш
баяр хүргэдэг, тэдэниие һа
үгөөр дурдан магтадаг юм.

Коммунис ажалай ударник, Э
оронойнгоо дээдэ хайра—Лени
ордендо хүртэһэн Тихон Васил
вич Бочаров магтуулжа, һай
һайхан үгэ юроолдэ хүртэ
ябаһан барилгашадай нэгэн юм.

А. ШИРОКОВ.
Фотонь автор

КПСС-эй Хориин райкомһоо мэдээсэнэ

АБАҺАН УЯЛГАЯА ДҮҮРГЭХЭ

Мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ худалдаха социалис уялгануудаа Анаагай совхоз хэр зэргэ дүүргэжэ байнаб гэһэн асуудалаар тэрэ ажахын хүтэлбэрилэгшэд райкомой бюро дээрэ тоособо.

Мал ажалай продуктнуудые гүрэндэ худалдаха энэ жэлэй социалис уялгануудые тус совхоз хангалтагүйгөөр дүүргэжэ байнхай. Ноябриин нэгэнэй байдалаар гүрэндэ мяха худалдаха түсэб 53 процент дүүргэгдээ. Гүрэндэ һү процент дүүргэгдээ. Гүрэндэ һү худалдаха түсэб мүн лэ дүүргэгдээгүй байһаар.

Малһаа ашаг шэмэ багаар абтана, түл үсөөнөөр түлжүүлэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, 9 һарын туршада 100 эхэ мал бүхэнһөө 72 хурьган, 45 тугал түлжүүлэгдээ. 167 толгой гунжад ороондо оруулагданагүй. Олон мал гарзална. Малай үүлтэр һайжаруулха холын хараа бодолтой хүдэлмэри мүртэйгөөр эмхидхэгдэнэгүй гэжэ КПСС-эй райкомой бюро тэмдэглэбэ.

Ушар иимэһээ абаһан социалис уялгануудаа заатагүй дүүргэхээр политическэ ба эмхидхэлэй хүдэлмэри саг үргэлжэ ябуулжа байхыень совхозой дирекци болон парткомые райкомой бюро уялгалба.

ШЭНЭ ПАРТИЙНА ОРГАНИЗАЦИНУУД

Һургуулинуудта һуралсал-хүмүүжэлэй хүдэлмэриие улам һайжаруулха зорилгоор Үдын, Дээдэ-Тайлесын дунда һургуулинуудта партийна эхин организаци бии болгохо гэжэ КПСС-эй райкомой бюро тогтообо. Эндэхи һургуулинуудай партийна организацинууд совхозуудай парткомой хүтэлбэриһөө гаража, партиин райкомдо сэхэ мэдэлтэй болобо. Тиихэдээ һургуулиин коммунистнууд тусхай һуралсалай асуудалнуудые оншотойгоор шиидхэхэ аргатай болобо.

Ж. БАДМАЕВ.
КПСС-эй райкомой инструктор.

ХОНИШОД ИИМЭЛ БАЙГ ЛЭ

Гармацырен бишыхандаа долонгир шуран, эхэ эсэгынгээ үгэ хүүрһээ гарадаггүй, хүнэй хэ гэһэн юумыень ходо хээд байдаг зантай һэн.

— Энэ басаган наһаяа хүсэхэдөө ажалшье хэхэдээ, үгэ зугаадаашье бэрхэхэн хүн болохо ха, — гэжэ нютагайнь зон Гармацырениие магтан хэлэгшэ бэлэй. «Хүлэг болохо даагаһаа, хүн болохо багаһаа» гэжэ арад зон дэмы хэлсэдэггүй. Үнэхөөрөөшье Гармацырен Содномова бэеэ хүсэхэ бүреэ ажалша бэрхэ хүн болоо. Энэ эхэнэр нютагайнгаа эхин һургуули дүүргээд, арбан зургаатайдаа артелиин ажал хэжэ эхилһэн байна.

Эгээ түрүүн Гармацырен эхэгээ хамта үнеэ һаажа һураа һэн. Колхозой һаалиин гүүртэ дээрэ хүдэлхэдөө ажалша, малша байһанаа нүхэр Содномова харуулгаа һэн. 1940 ондо үнеэнһээ ехэ һү һааха гээшэ бэрхэтэйхэн байгаа. Мүнөөнэйхи шэнги гидролизно аргаар бүйлүүлагдаһан һолоомо, куузику гэхэ мэтын тэжээл һаалишадай һанаандашье ородоггүй бэлэй. Силос, үбһэн хоморшог һэн. Хэдышье тиимэ байтар Гармацырен Цайдам соогоо эгээл бэрхэ һаалишан гэжэ сууда гараһан бэйха. Мүнөө нүхэр Содномова хонишоноор ажаллана. Арбан долоон жэл соо ажаллаха зуураа энэ малшан хорёод мянган хурьга абаһан байха. Хэдэн зуугаад центнер нооһо хайшалаа гээшэб? Тэрэнэй адуулһан, харууһалһан хонид хододоо хээлитэй садхалан ябадаг.

Малаа гарзада оруулангүй ногоон дээрэ гаргахаһаа гадна, хонин бүриһөө хурьга абадаг. Жэшээнь, 1967 ондо Гармацырен 625 хониһоо 630 хурьга абаа. Тиихэдэ хонин бүриһөө 3,2 килограмм нооһо хайшалһан байна.

Эдэ үдэрнүүдтэ нёдондонойхиһоо дутуугүй ажаллана. 670 хонидынь тобир тарганууд. Тамчын үргэн дайдаар таран бэлшэжэ ябадаг.

Гармацырен эдэ олон мал дүү хүбүүнтэеэ даажа абанхай. Бэшэ газарнуудта 670 хони гурбан хүн харууһалдаг юм.

— Гурбан хүн байгаа һаа, һураггүй дээрэ һэн. Теэд хонишон болохо хүн дуталдана. Залуушуул мал ажал дээрэ ажаллахаяа айна хэбэртэй,— гэжэ нүхэр Содномова гомдон хөөрэнэ.

Харууһалжа байһан хонидойнгоо тобир тарган зандаа ондо орожо байһые харахадаа баясан, улам бүри һайнаар хүдэлхые хүсэдэг.

— Республикынгаа хонин һүрэгые олошоруулжа, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ зорилгодо, мүн хүдөө ажахые эрид түргэнөөр хүгжөөхэ эрилтэ табиһан КПСС-эй ЦК-гай октябриин Пленумэй шиидхэбэри дүүргэхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулнаб гэжэ һанаха бүрээ баясажа ябагшаб,—гэнэ Гармацырен Содномова.

Энэ малшан хонидоо хёрхоор адаглан хаража байдаг. Нэгэ заахан муудаа, тураа һаань, туранхайнуудыень илгажа, газаагаа байлгажа эдеэлүүлдэг. Һайхан үбһэ, талха тарьяанай зүйл үгэдэг. Арбаад хоног соо амяарань тэжээгдэһэн хонид тэбеэржэ, һүрэг малаараа бэлшээридэ гарадаг.

Гадна Гармацыренэй отарын хонид 200—200 грамм бутаруулһан тарья амталжа, үдэртөө гурба уһалагдаад, һайхан үбһэ эдинэ. Тэбшэнүүд сооһоо тэжээлэй дабһа долёоно. Содномовагай харууһалжа байһан эхэ хонид ерэхэ хабар хурьгалхаар үрэжүүлэгдэнхэй. Хонин бүриһөө хурьга абаха, 3,3 килограмм нооһо хайшалха, бүх малаа гарзада оруулангүй ондо оруулха уялгатай. Эдэ уялгануудаа заатагүй дүүргэхэ аабза гэжэ һанагдана.

Гармацырен Содномова өөрынгөө мэргэжэл хододоо дээшэлүүлхэ гэжэ оролдодог. Цайдам дээрэ болодог зоовет-һуралсалда эдэбхитэйгээр хабаадалсахаһаа гадна, хонишодой дүй дүршэл тухай бэшэһэн статьянуудые газетэ, журналнууд сооһоо уншадаг. Нүхэр Содномова ерэхэ жэлдэ коммунис партиин гэшүүндэ кандидадаар орохо һанаатай. Тэрэ хүсэлыень бэелүүлхын тула Цайдамай отделениин партийна эхин организациин секретарь нүхэр Кондаков КПСС-эй Устав, Программа нүхэр Содномовада оложо үгэһэн байна. Гармацырен Содномовадал адли бэрхэ хүнүүд хонишодоор хүдэлэг лэ гэжэ хүсэхөөр.

Б. ШИРЕТОРОВ,
Химнын совхозой парткомой секретарь.

Сэлэнгэ.

ИЛАГШАДТА— УЛААН ТУГ

1968–1969 онуудай һуралсалай шэнэ жэлдэ һургуулинуудые бэлэдхэхэ талаар абаһан социалис уялгаяа дүүргэхэ хэмжээ ябуулгаа республикын олохон һургуули, арадай гэгээрэлэй таһагууд, профсоюзай организацинууд, колхоз, совхозуудай ниитын организацинууд эдэбхи үүсхэлтэйгээр хабаадалсажа, һургуули болон хүүгэдэй эмхи зургаануудые саг сооньбэлэдхэжэ гараа.

1968 ондо республикын гэгээрэлэй министерствын капитальна барилгада һомолһон мүнгөөр республика дотор 3100 һурагшадай һууритай һургуулиин долоон байшан, 140 һууритай хүүгэдэй саад, 3256 дүрбэлжэн метр талмайтай багшанарай байха 28 гэр баригдажа, ашаглалгада үгтэһэн байна. Тиихэдэ Баргажанай, Хориин, Прибайкалиин, Кабанскын болон бусад аймагуудай ажахынуудай үүсхэлээр һургуулиин олон байшангууд баригдаа. Жэшээнь, Баргажанай аймагай колхоз, совхоз, леспромхозуудай һургуулиин барилгада һомолһон мүнгөөр 640 һурагшадай һууритай һургуулиин гурбан байшан, 175 һууритай интернат-һургуулиин дүрбэн байшан, багшанарай байха 20 гэр, спортын зал, хүүгэдэй саад баригдаһан байна. Иимэ аргаар Хориин аймагта 440 һууритай һургуулиин хоёр, 160 һууритай интернат-һургуулиин гурбан байшан, багшанарай байха 16 гэр болон бусад барилганууд ашаглалгада үгтөө.

Һургуулинуудые һуралсалай шэнэ жэлдэ бэлэдхэхэ талаар аймагуудай хоорондо дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүн гаргахада, Баргажанай аймаг (аймгүйсэдкомойнь түрүүлэгшэ В. М. Бодров, аймОНО-е даагша А. Х. Филиппов, гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай райкомойнь түрүүлэгшэ Г. Г. Ефимов) шалгаржа, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, профсоюзуудай областной Соведэй дамжуулгын Улаан тугта хүртэбэ. Энэ мүрысөөндэ шалгарһан Хориин, Прибайкалиин аймагууд хоёрдохи, гурбадахи һууринуудые эзэлбэ.

Ерэхэ 1969—1970 онуудай һуралсалай шэнэ жэлдэ һургуулинууд болон хүүгэдэй эмхи зургаануудые һайнаар бэлэдхэхэ социалис мүрысөөнэй дүрим энэ шэгтэнь үлөөжэ, В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе амжалтатайгаар угтахын түлөө социалис мүрысөө бүри эрилтэйгээр ябуулхыень аймагай, районно Соведүүдэй гүйсэдкомуудые, республикын гэгээрэлэй министерствые, гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай райкомуудые республикын Министрнүүдэй Совет уялгалба.

АДУУН ҺҮРЭГЫНЬ ОЛОШОРНО

Хүбшэ тайгын бэлшээреэр элбэг Исэнгын совхоз жэл ерэхэ бүри адуун һүрэгөө олошоруулна. Мүнөө эндэхи адуунай тоо толгой 1830-да хүрэнхэй. Тэрэ тоодо 590 гүүтэй.

Мал ажалай энэ һалбари улам саашань хүгжөөхын тула энэ адуунай мяха абаха шэглэлтэй тусхай отделени эмхидхэгдээ. Адуун һүрэг эрэ, эмээрээ, ехэ, багаараа илгагдажа, дүрбэн гүүртэ боложо таһаранхай. Гүүртэ бүхэнэйнь дүршэл ехэтэй адуушад даажа абанхай. Хорёод жэлдэ адуушанаар хүдэлмэрилһэн Лубсан Базарович Дымбрылов тус отделениие эрхилнэ.

Һаяхан Исэнгын адуушадай тоосоото суглаан Бүтүү гэжэ нютагта үнгэрэгдөө. Энэ суглаан дээрээ адуушад байгша ондо хэһэн хүдэлмэриингөө дүн гаргажа, ерэхэ жэлэйнтээ зорилгонууд тухай хөөрэлдөө. Харууһалжа байһан 226 гүүнһээ энэ жэл 184 унага абажа, гарзада оруулангүй түлжүүлһэн Гомбо Очирович Цыренжаповай хүтэлбэрилдэг гүүртынхид адуушадай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ илажа гараа.

Эхэһээ илгагдаһан даагадые харууһалдаг Бадмажап Дашиевай гүүртынхид ажалдаа мүн лэ муу бэшэ үрэ дүнгүүдые түйлаһан байна. 8—9 һаратай даагадые эхэһээнь һалгаагаад, үбэлэй бэлшээридэ ябуулжа һургахань бэрхэтэйшье байбал, тэдэнэр энээниие һайнаар эмхидхэжэ шадаһан байна. Тус гүүртын даага, гунад мүнөө тобир тарганууд.

Адуунай мяха абаха зорилготой тус отделенидэ «ДТ-75» трактор үгтэнхэй. Энэ трактораар Николай Федорович Поликов мүнөө үедэ адуунда үбһэ зөөнэ, барилгын модо шэрэнэ. Урдань хооһон талын зэнхыжэ харагдадаг Байса, Бүтүү, Жаргаланта гэжэ нютагуудта мүнөө шэнэ гэрнүүд, унага, даагадай байха баазанууд, малай хорёо, хуһаматуул баригданхай.

Мал ажалай продукци эрид ехээр абадаг болохо зорилго табиһан КПСС-эй ЦК-гай октябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдтэ болото ажалаараа харюусан, ерэхэ жэл 100 гүүн бүриһөө 75 унага түлжүүлхэ, адуун һүрэгэйнгөө тоо толгой 2600 хүргэхэ гэһэн үндэр уялга абаад, эндэхи адуушад шармайн ажаллажа байна.

Нэгэдэхи зураг дээрэ адуун һүрэг үбэлэй бэлшээридэ. Хоёрдохидонь Г. О. Цыренжапов.

Н. ДАМБАЕВ.

Ярууна.

№ 4 ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ:

- **Хүүгэдтэ зорюулагдаһан шэнэ зохёолнууд.**
- Шог ёгтонууд.
- Сэсэнэй дээжэ.

Гунга ЧИМИТОВ

ШЭНЭ НОМҺОО

космонавт дуулана

…даа сүүмхэтэй гэшхэлээш
 һаа,
…ухан сэдьхэл сэдьхэнэбди.
…ельдэо бидэнэр хүмүүжээш
 һаа,
…араар ниидэхээ шэбшэнэбди.
…жэлнүүд, он жэлнүүд, он
 жэлнүүд
…оороо һубаряад үнгэрхэл.
…ойм эрхимэй эрхимүүд
…роо космонавт гүүлэхэл.
…энһээ замби руу ниидэхээ
…мээр ухаагаа баяжуулая.
…һаа балсангаа шангадхан,
…арай шэртэһээр
 батажуулая!
…гүй тэнгэриин одо мүшэд
…рһөө эмнилдэн далланал
 даа.
…и бидэнэй олон нүхэд
…ыжэ, үлыжэ харанал даа.
…жэлнүүд, он жэлнүүд, он
 жэлнүүд,
…оороо һубаряад үнгэрхэл.
…ойм эрхимэй эрхимүүд
…роо космонавт гүүлэхэл.
…энһээ замби руу ниидэхээ
…мээр ухаагаа баяжуулая!
…һаа балсангаа шангадхан
…арай шэртэһээр
 батажуулая.
…омоо хүсэлөө бэелүүлхээ
…орхон зүрхэеэ һориёл даа.
…онавт нэрэеэ нэрлүүлхээ
…нгоо һарада зориёл даа.
…жэлнүүд, он жэлнүүд, он
 жэлнүүд
…оороо һубарин үнгэрхэл.
…ойм эрхимэй эрхимүүд
…роо космонавт гүүлэхэл.
…энһээ замби руу ниидэхээ
…мээр ухаагаа баяжуулая.
…һаа балсангаа шангадхан
…арай шэртэһээр
 батажуулая!

Шаасай дуун

…тиг, тиг-тиг:
…өгүүр болоол.
…тиг, тиг-тиг:
…бүүд бодыт.
Үхибүүд бодыт даа,
Үтэр хубсалыт.
Үрдилдэн гар нюураа
Һайса угаагыт:
…тиг, тиг-тиг:
…мнай арюун.
…тиг, тиг-тиг:
…агнай сарюун.
Үхибүүд, гарыт даа,
Булта наадагты.
Үлгэнхэн дайдаяа
Магтан дуулагты.
Тиг-тиг, тиг-тиг:
Эбтэй һайн байдал,
Тиг-тиг, тиг-тиг:
Дэлхэй дээр мандаг!
Үхибүүд, хүхиит даа,
Шангаар энеэлдыт.
Хонгёохон энеэдэн —
Жаргал лэ, мэдыт!

Үбэлнай ерээ

Аажамаар үбэлнай ерээ!
Арюухан сагаахан шэрээ
Адхабал тала хээрээрээ.
Аажамаар үбэлнай ерээ!
Одоошье үхибүүд жаргаа!
Ошожо һолжорхоо шаргаа
Олоороо яаража гаргаа.
Одоошье үхибүүд жаргаа!
Эрье руу харгымнай үргэн!
Эшхэрээд, шаргамнай түргэн.
Эбхэрээд, саһамнай хүнгэн.
Эрье руу харгымнай үргэн!

Ёлкын дуун

Хуушан жэлнай үнгэрхэнь,
Хуа тооһоор арилхань.
Шэнэ жэлнай мүндэлхэнь,
Шэжэр алтаар ялархань.
Ойгоор, хүбшөөр ябаабди,
Орой болотор махаабди.
Асараабди хасуури,
Адар томо хасуури.
Хасууримнай гоёл ха,
Хатан ёлко болоол ха.
Шэнэ һайхан ёлкол даа,
Шэнэ жэлэй ёлкол даа.
Одон ёлкоо тойроё,
Одоо гоёор хатарая.
Эдир хани нүхэдүүд,
Эбтэй соггой үхибүүд!

Наран

Үдэр газаа дулаахан,
Үдын наран улаахан.
Үргэн дэлхэй садхалан,
Үнгын сэсэг надханал.
Наран, наран, гараарай,
Намжар һайхан зээрэмхэй.
Хамаг олон үхибүүд,
Хани жаахан нүхэдүүд
Хамта эндэ сугларшоо,
Халуун наадан эхилшоо.
Наран, наран шанга даа,
Наадан үшөөл шангадаа.
Үдэр ингээд үнгэрхэ,
Үтэр түргэн үнгэрхэ.
Үглөө болгоод наадаха,
Үшөө гоёор наадаха.
Наран, наран, гараарай,
Наашань элшээ сасаарай.

ҺУРГУУЛИИН ЗУЖЭГШЭДТЭ ТУҺАЛАМЖА

ШОГТОЙ ЗУГААНУУД

(Интермединүүд)

Эдэ интермединүүд һургуулиин сценэ дээрэ концертын но…рнуудай забһарта гүйсэдхэгдэжэ болохо юм. Энээнийе ахамад …ссуудай һурагшадай гүйсэдхэбэл, таарамжатай байха. Кон…рт хүтэлэгшэдэй гүйсэдхэхэ хэрэг гээшэ.

…араахарагшаевууд болон бусад

…дэхи хүтэлэгшэ: (гаража …эрээ) Амар сайн! Али, юун …лзаа бэлэй гүбди? (Зали). …наадаанда ерээд һууна гүт? …гээшэл даа. Сүлоотэй сагаа …туһатайгаар үнгэргэхэһөө …юумэ хаана байхаб.
…н би нэгэ нүхэртэйб. Тэрэм…араахарагшаев гэжэ обогтой …хандаа би тэрээнтэй сугтаа …г байгааб.
…с соогоо тэрэнние ямараар …байгаа гэжэ һананабта? Бү…ргүй! Забһарлалгын боло…классһаа гараад лэ, модон …юмэдэл. үүдэнэй ойро ёдой-. Коридор соо вожатын гү, …журна багшын һонин наада …эдэ, оройдоо оролсохогүй.
…шье — тэрэ. Хамараахараг… хамтын ажалда хабаадал…ээ гүт? Шортоохон ааб даа. …снигтэ нэгэшье гаралсадаг-. …архинь гү, али хүлынь үб… лэ байха. Юрэдөөл, нэгэ …ан урдаа баряад лэ байдаг
…зойнгоо хартаабха малтал…, али һолоомо обоолологсоод, …шуутайгаар һөөргөө буса… үнөөхи тархяа үбдэһэн Ха…рагшаевшни өөрынгөө хар… малтажа сүлөөгүй, бүгдэгэ…ахал. Һэ, мини урмаа ху…р.
…нгүйгөөр, сэхыень мандаа …(энэ үедэ хоёрдохи хүтэлэг…од, һэмээхэн шагнан зогсо…кресниггэ гаралсаад ерээ …үглөөдэрынь бидэ класста…та ошоод лэ, хартаабхыень …жархиха байгаа гүбди.
…дохи хүтэлэгшэ: Нээрэл хэ… «Нэгэниинь — бултанайнгаа …бултадаа — нэгэнэйнгээ гү…гэлсэдэг ха юм.
…дэхи хүтэлэгшэ: Хари-хари. …гэ нимэ ушар хөөрэһүү…
…дохи хүтэлэгшэ (таһа дүү… …ай-бай! Хүнэй шагнаха бү… …а улам саашаа юмши? Ха… …ай болэн болошоод. хүлеэ… …жа байнал.
…эхи хүтэлэгшэ: Тиигэнэ гү? …нэй хэлэхэээ яанабши?
…дохи хүтэлэгшэ (аалиха… …һэ, би зэмэтэй болошобоб. … далгэнэ).
…дэхи хүтэлэгшэ: Манай …ын удаадахи номер…
…дохи хүтэлэгшэ: (номероо …оно).

…рнуудай“ ёохорлоон

…дохи хүтэлэгшэ (гаража …рээ, ехэл олон удхатайгаар һанаа алдаба): Ай, хүлисэгты. Олоной урда гарашоод, һанаа алдахадаа. хаба-хээбэ гээщэбиб? Минии һанаа алдахада, гайхажа һуугаа ёһотойт. (Зали).
Юрэдөө, таанар юрэ бусын юумэ харажархёо һаа, яаха байнат? Хүнэн һанаа үнөө зобоомоор юумэнүүд хүнэй нюдэндэ харагдашадаг юм байна даа.
Ушарынь нимэл даа. Би танда номероо соносхохоёо ерэжэ ябатараа — яахамни гээшэб?— сонхоор шагаабаб.
Газар дуулаг, гахай шагнаг, шэхэтэй-аматай юумэндэ бү дуулгаарайгтыл даа. Юрэдөө, намайе юу харажархёо гэжэ һананат?
О, этигэхэлгүй байхат даа. Би өөрөөшье түрүүн этигээгүйб. Нюдэеэ һайса аршаад лэ, дахин харахадаа, этигээлби даа.
Олуун даа «хоёрнууд» ёохор хаталдажа байба бэшэгүү. Нээрээ-нээрээ, бү энеэлдэгты. Һорьмоһоо хараба гүб гэһэмни, тиимэшье бэшэ байшоо. Ухаангүй абьяастангаар хатаралдаха, дууладдаха гээшэнь-ээ. (Дуулажа, хатаржа байгаад харуулна).

Айдуусай, айдуусай,
Айдуутай, айдуутай.
Залхуудай, залхуудай.
Зантайлгаад ерыш-ээ.

Олон гээшыень яана гээбтээ. Ганса хүнэй абһан «хоёрнууд» аад лэ, баһал һүрөөтэй даа. «Залхуудай, залхуудай, зантайлгаад ерыш» гэнэбшэбы.
Нэгэдэхи хүтэлэгшэ (амиданхай гүйжэ ерээд): Һүү, газаамнай хоёрнууд» ёохорложо байнал:

Һайрхуу, залхуу ээмнай-
 ээмнай,
Һайбар мантай хатарыш-
 хатарыш! —

гэжэ байжа дууладдана. Энэ зал соо һуугшадай нэгэндэ хандагдаһан байгаа гээшэ гү даа?
Хоёрдохи хүтэлэгшэ: (Зондо). Хараба гүт? Үшөө намда этигэжэ ядажа һуугаа хамнайт. (Зондо). «Хоёрнуудай» эзэн эндэ һууна гү?
Нэгэдэхи хүтэлэгшэ: Би хэнэй «хоёрнууд» бэ гэжэ мэдэжэ байнаб. Даб гэһээр нэрыень нэрлэнгүй орхиё даа. Гансал хожом «хоёрнуудаа» нэшэгэнэсэ дахуулаад, наадаанда бү ерүүжэн. Зүдэг-зугар саанаа!
Хоёрдохи хүтэлэгшэ: Нээрээл тиимэ. Мүноо орхёод, ээлжээтэ номероо соносхоёл даа.
Нэгэдэхи хүтэлэгшэ: Тиигээл даа саашань.
Хоёрдохи хүтэлэгшэ: Танда дурадхаха ээлжээтэ номернай…
Нэгэдэхи хүтэлэгшэ: (Номероо соносхоно).

Ц. ДОНДОГОЙ.

«Хампаанидаа намайе абахагүй юм аа гү?»
А. НИМАЕВАЙ фотоэтюд.

ГЭРТЭЭ БАЙХАДА ҺАЙН ДАА

Нэгэтэ үглөөгүүр бишыхан эшэгэн аяншалха гэжэ шиидэбэ ха. Тэрэ үдэ багта гэрэйнгээ хорёоһоо гаража, тархиингаа хазайһан тээшэ гэшхэлбэ. Хотоной дунда ороод ябажа ябатараа, эхээ хүхэжэ байһан тугал хараад, тогтоходонь:
— Энэ дулаахан аятай үдэр эшэгэхэн хайшаа зорибот?—гэжэ тугал хүхэеэ орхижо асууба.
— Би аянда гараад ябанаб. Дэлхэйн захада ехэл һайхан орон нютаг бии юм ха. Ши намтай ошолсохо гүш?
— Ошолсохо,—гэжэ тугал зүбшөөбэ.
Тэдэнэр хамта гэшхэлэлдэжэ ябаһаар яһа мэрэжэ хэбтэһэн нохойн гүлгэнтэй ушарбал даа.
— Энэ дулаахан аятай үдэр таанар хайшаа яаража ябанат?—гэжэ гүлгэн асууба.
— Бидэ аян замда гараад ябанабди. Дэлхэйн заха тулаа һаа, ехэл һайхан орон нютаг бии юм ха. Маанартаяа суг ябалсахагүй гүш?—гэжэ тугал мөөрэбэ.
— Болоно ааб даа,—гэжэ гүлгэн харюусаад, эшэгэн тугал хоёройнгоо урда хойно орожо ябажа, һагсар-һагсар хатарна. Нэгэ хэды ябаад тэдэнэр модон эдюур сооһоо эдеэлэжэ байһан гахайн поршоонхотой уулзажа, хөөрэлдэхэ гэхэдэнь, тэрэнь иигэжэ асууба:
— Энэ арюухан, дулаахан, аятай үдэр таанар хайшаа иитэрээ яарабат?
— Бидэ аян замда гараад ябанабди. Дэлхэйн заха тулаал һаа, ехэл һайхан орон нютаг бии юм ха. Ши маанартай ошолдохогүй гүш?—гэжэ гүлгэн һураба.
— Болоно ааб даа,—гэжэ поршоонхо харюусаһаар, эдеэтэй эдюурээ орхижо, тэдэнэй хойноһоо дахаба.
Бултадаа гэшхэлһээр ябатараа, тэрэ дүрбэн хотоной захын шэбхээр дүүрэшэһэн хуушан хашаагай хажууда дүтэлжэ ерэбэл даа.
— Зай, энэмнай ииихэдээ хабтагай үргэн дэлхэймнай захань гээшэл даа. Энээнһээ һайхан орон нютаг гэжэ хаана байха һэм. Эндэ өөһэдынгөө дураар байха, амарха, хүхихэ, дэбхэрхэ, зугаалха—манай мэдэхэ хэрэг бээз,—гэжэ эшэгэн нүхэдтөө хандаба.
— Тиимээ, тиимэ,—гэжэ нүхэдынь нэгэн дуугаар харюусаба.
— Зай, тиигэбэл, би энэ хорёо нэгэ бага дамжажа дэбхэрээд, хэбтэжэ амархамни,—гэжэ эшэгэн маарана.
— Би, хашаа харахам, һүүлээрнь баһа хэбтэжэ амархаб,—гэжэ тугал үүгэнэбэ.
— Би эсээб, хэбтэхэм,—гээд нохойн гүлгэн наруули газарай дулаахание бэдэрэн, сахариглан унташана.
— Харин би энэ шэбхэ малтажа үзэхэм, юу хээн олдоходоо болохо аабза,—гэжэ поршоонхо хур-хар гэбэ.
Бултадаа арга хүргааргаа байраяа олоһоор байтарнь наран орошобо.
— Гэдэһэмни дундаржа байна. Эдеэлхэеэ һанаа хаб,—гэнэ эшэгэн. Теэд энэмнай дэлхэйн заха, ехэл һайхан орон нютаг ха юм даа.
— Тиимэ,—гэнэ тугал.
— Тиимэ,—гэбэ гүлгэн.
— Тиимэл даа,—гэнэ поршоонхо.
Нэгэ хэды саг үнгэрөөд байхада бүри харанхы—жэхыхээр болошобо. Огторгойн оёорто, аяар холо одо мүшэд олоороо гаранхай, ониб-аниб эмнилдэнэ.
— Дэлхэйн захашье һаа, ехэшье һайхан орон нютагшье һаа, намда балайшье һайн бэшэ байна даа, гэртэһээмни дээрэ юумэ үгыл ха,—гэжэ эшэгэн маарасагаана.
— Тиимээ, тиимэ,—гэжэ нэгэ дуугаар нүгөө гурбаниинь зүбшөөнэд.
Тиигээд бултадаа шэмээгүй болошобо. Удангүй эшэгэн баһа дуугарба.
— Би гэртээ харихам даа, эндэ байха аргам һалаа, гэдэһэм үлдөө,—гэнэ.
— Минии баһа—гэбэ тугал.
— Минии баһа,—гэбэ гүлгэн.
— Минии баһа,—гэбэ поршоонхо.
Бултадаа эшэгэеэ дахаад һөөргөө бусажа ябахадань, тосхон соо уулзагшад: «хаанаһаа ерээбта», —гэжэ тэдэнэрһээ һуранад.
— Хабтагай үргэн дэлхэйн заха гараад ерээбди. Гэрһээмнай һайн юумэн үгыл байна даа,—гэжэ эшэгэн харюусаад, гэртээ хариба.
— Тиимээ,—гэжэ тугал мөөрөөд, амтатайхан маамаагаа хүхэеэ, үүгэнэжэ байһан эхэдээ гүйжэ ошоно.
— Тиимээ,—гэжэ гүлгэн хэрхирээд, яһандаа бусаба.
— Зүб даа. Тон тиимэ,—гэжэ поршоонхо зүбшөөгөөд, хотоёо садхаанхаяа ошобо.
Үнэхөөрөөшье өөрын гэрһээ һайн юумэн үгы хаш даа.

Д. ГАРМАЕВ.

ХОДОЛ ЖЭНГИРЖЭ БАЙГ ЛЭ!

Би Улаан-Үдын педучилищи дүүргэһэнэйнгээ удаа гурбан жэл соо түрэл Яруунынгаа Исэнгын дунда һургуулиин эхин классуудта багшалааб. Багшын ажалай хүшэршье, хүндэтэйшье—алишье талыень үзэһэн хадаа. «Буряад үнэн» газетын «Хонхо» гэжэ хүүгэдтэ зорюулһан тусхай хуудаһа гаргадаг болоһондо ехээр баярлааб.

Минии баярлаһан ушарые эхин класста хүдэлдэг багшанар ойлгохо. Юундэб гэхэдэ, хүдөө нютагуудта буряад хэлэн дээрэ хүүгэдэй уншахаар зохидхон номууд хомор. Багшын талые харалсабал, хүүгэдтэ ойлгосотой аад, изложени, диктант бэшүүлмээр материал хоморлохо. Тусхай согсолбори биишье һаа, тэрээн соош һанаанда таатай юумэн олдохогүй.

Энэ талаһаань сэгнэбэл, «Хонходо» яһала һайн юумэнүүд толилогдоно. Гэхын зуура, шэнэ зохёолнуудһаа гадна дуунуудые, һурагшадай наадамаар шэнэ наадануудай зүйлнүүдые толилдог байгыт. Түрэлхидэй суглаа үнгэргэхэдөө, багшанар шабинартаа наада бэлдүүлдэг заншалтай юм. Үхибүүдэй ажабайдалда тааруухан зүжэгхэнние бэлдүүлхэ гэхэдэш, мүртэй юумэн олдохогүй. «Хонхомной» энээнние баһа хараадаа абалсаха аабза гэжэ бидэ найданабди. Хүүгэдэй наадахаар нэгэ үйлэтэй бишыхан зүжэгүүдые бэшэхэ шадалтай уранзохёолшод бии ха юм.

Ингээд лэ, «Хонхомной» ходол жэнгиржэ байг лэ!

Е. ДАНДАРОВА,
багшанарай институдай студентка.

Гэлэгма ДОРЖИЕВА

РАССКАЗ

ҮБЭЛЭЙ АМАРАЛТАДА

Амаралтын үдэрнүүдтэ эжымни орой болотор унтуулдаг зантай. «Эжы, үглөө үглөөгүүр заатагүй эртэ һэрюулээрэйгты. Юумэеэ хамһалсахаб. Мүнөө унтаба ха юмбиб» гэжэ үсэгэлдэр хэлээ һэм. Харин үглөөдэрынь баһа орой болотор унтуулжархёо.

— Юундэ һэрюулээгүйбта?—гэхэдэмни:

— Ута амаралташни эхилээ гээшэ гүб даа, унтажа амаржа байгыш даа. Һөөл зохидоор унтажа хэбтэхэдэшни, һэрюулхэеэ зүрхэ алдааб,—гэбэ.

— Будильник табиябди. Тэрэгүйдөө та хайрлажа, һэрюулхэеэ болёот. Тиигээд унтажа һуршоод лэ, һүүлдэ яаха хүмбиб,—гэжэ һанаагаа зобобоб.

— Бараг ааб даа. Үглөө нагасашни ерэхэ. Нагасатайгаа ошолсохо һаа, ошоорой, — гэжэ эжымни хэлэбэ. Би баярлаһандаа һугa харайжа бодобоб.

Хүлеэһэн үглөө үдэрни боложо, нагасатай гүүртэ ошохоёо шаргаар гарабабди. Саһан нюдэ һаргамгаар яларна. Даха үмдөөд, шаргада һуугаад ябахада, ехэл гоё даа. Тээ дааража эхилхымни тэндэ хүрэжэ ерэбэбди даа.

Нагасатан Гонзогой гэжэ газарта хониндо байгаа.

— Нагаса, хонидтнай хаанаа гээшэб?—гэжэ шаргаһаа буухатаяа адли һонирхобоб.

— Мүнөөдэр Цыпилма абгай адуулжа гаранхай. Үглөөдэр манай ээлжээн,—гэжэ морёо мулталжа байхадаа, нагаса хэлэбэ. Нагасатанай Баахар гэжэ нохой намда эрхэлжэ, нюур амыем долёожорхин алдана.

— Гүнзэмаа, гэртэ орожо бай. Даарашахашни. Энэшни яагаа хашартай нохой гээшэб? Цыть, сэгэ, —гэжэ нагаса нохойгоо бадашана.

Гэртэ орохотоймни адли нагасатанаймни гурбан жаахан үхибүүд гүйлдэжэ ерээд аһашаба. Бултыень эрхэлүүлэн тэбэрижэ, «эжытнай хаанаб?» гэбэб.

— Малдаа үбһэ үгэхэеэ ошоо һэн,—гэжэ бултанайнь аха Дугар харюусана.

Дэгэлээ тайлаад, асарһан конфетээ хубаажа байтарни, нагаса абгай орожо ерээд:

— Үү, Гүнзэмаахамнай ерээ гүш?—гээд ехэл баяртайгаар тэбэрижэ таалаба.

Би эгээл одхон Дашаханииень гар дээрээ абажа, пеэшэнэй хажууда ошобоб: бага зэргэ дааран алдаа хаб, бэемни дагжа һүрэнэ.

Нагаса абгайн түргэн эдеэ хэхэдэ, халуу ороод, Дугартай хонидойнь хашаа, хорёо харахаяа хоюулаа газаашаа гарабабди.

Дугар ехэ хүн шэнги, бүхы байдалаа дууһан хөөрэнэ. Үбһэнэйнь хорёо соо хэдэн һүринууд жарына. Хонидой хашаа соо ороходомнай, шэбхын шороб үнэр хамар сорьёно.

Иигэжэ хэды хоноод байтарни, нагаса город, суглаанда ошобо. Нагасатанай хонидоо адуулха ээлжээн байгаа.

— Нагаса абгай, би хони адуулхамни гү? Зундаа адуулагша һэмнайб,—гэжэ һалан һандангүй гүйбаб. Тиихэдэмни:

— Зай, адуулыш даа. Ехэ холо бү ошоорой,—гэбэ. Дугар ошолдохомни гэжэ ухаа алдашаба.

— Дүүнэрээ абахаш. Би угаал хэхэб,—гэжэ нагаса абгай Дугарые табибагүй.

Хонидоо туужа гарахадамни, ехэл жэгтэй зохид байгаа бэлэй. Байраһаа ехэшье холо абаашангүй, тарянай узуурта хонидоо адуулжа эхилбэб. Тэдэмни саашаа шэглээд эдеэлнэ. Морин дээрэ ябахада, хасар шэмжэгэнүүлээд тиимэшье зохид бэшэ. «Хаанаһаашье хони адуулхаяа зүдхөө һэнбиб,—гэжэ шэбшэнэб.—Зунайхидал һанаба гээшэ гүб? Тэнэг!»

Иигэһээр ябатараа, мэдээгүйдэмни хонидни үшөөшье холохон ябашаба. Гэнтэ огторгой бүрхэжэ, саһан орожо эхилбэ. Хонидоо гэр тээшээ тогтоохо гэхэдэмни, һалхи уруудаад, буруу тээшээ гүйлдөөд лэ, яашье шортоо.

«Ямар муухай хонид гээшэб?» —гэжэ хүшэ хүрэжэ ядахадаа, сухални хүрөөд, һугшаадшье абанаб. Саһаншье бүри түргэдэшэбэ даа. Хорон һалхин ходоро үлеэнэ. Хонидни гүйлдэһөөр гүйлдэжэ, ой руу орошобо.

«Иигээд лэ ойн оёороор таража, үгы болохонь гээшэ даа»—гэжэ һанахадаа, ехэл айбаб. Яахаяашье мэдэжэ ядашабаб. Хонидоо орхёод, гэр руугаа ошохоёо зүрхэлбэгүйб. «Булта таража, үгы болошохо» гэжэ һананаб.

Ядахадаа морёо табижархибаб. «Моринойшни ошоходо, түерэ гэжэ һанаад бэдэрхэ» гэжэ бодоноб.

Хонидни һалхи уруудан, саашаа татгүүлээд лэ зобообо. Тамираа таһартараа тогтооноб. Хүлнишье даараһа, мэдээ табижархинхай. Нэгэ заахан байгаа һаа, оройдоо хүдэлжэ шадахаяа болишохо хэбэртэйб. Хэды шэнээн сагайшье ошоһые мэдэнэгүйб. Тэдэмни бэдэржэ олохол гэжэ найданаб.

Залуу гвардиинхид. Зоя Космодемьянская тухай шэбшэнэб. Яһала олон юумэ бодожо үзөөб. Үнэн голдоо хүртэхэ болоходоо. балай үхэлһөөшье айнагүй янзатайб. Харанхы ойн оёорто хажуудамни халуун амитай амитад ябана гэжэ һанахадаа. айхаяа болижо, тэдэнээ хосоргохогүй, яажашье һаэнь. абарха гэһэн нэгэл зоригто абтаһан шэнгиб.

Тиигэжэ байтарни, Баахар гүйжэ ерэбэ. Баярлаһаншье гээшэмни—тэндэ! Бүхы юумэн хуу шиидхэгдэшэһэн шэнги болобо…

Уданшьегүй «Белорусь» тракторнууд таршаганаһаар ерэбэл даа! Тэрээгээр хүн зон олоороо хүрэжэ ерээ. Совхозой директор Бадма Доржиевич, отделениие даагша Жалсан Балданович, Цыпилма абгай, нагаса абгай—булта ухаа алданхайнууд. намайе хэншьеб хам тэбэрибэ. Баярлаһандаа би одооошье уйлашабаб.

Хэншьеб гордойжо, мүльһэн болошоһон гуталыемни һугалжа, хуурай оймһо, гутал үмдэхүүлбэ. Термоһ сооһоо халуун сай уулгаба. Гэнтэ мэдэхэдээ, ехээр үлдэшэһэн байгааб. Эдеэлжэ, гол оробоб.

* * *

Нагаса абгайн хөөрэһөөр, тэдэнэр саһанай орожо эхилхэтэй адли намайе бэдэрээ ха. Теэд Цыпилмаа, нагаса абгайнар намайе олоогүй. Тиигээд лэ Цыпилма абгай совхоздоо ошожо, хотоной зониие хотоноорнь шахуу бодхоожо асарба ха юм. Тиигэжэ бишье, совхозой хонидшье абарагдаба гээшэбди…

Хангай хүбшын шэдхэ соо
Хасууринууд ооор шүрхынги.
Саһан дахаяа хэдэрээд,
Сааша-наашаа шэртэнги.

Айраг шэнгил ха агаарынь,
Аягаар гудамхин байхаар.
Оршон тойрон намдуу, —
Одоо хэнниинь ерэхэ ааб?

Али модоной саанаһаа
Аляахан Жабар-Үбгэн
Бэлэг-сэлэгээ хүбхытэр
Бэһэдээ хабшуулаад гарахань
гү?..

ЭРТЭ УРДЫН СЭСЭШҮҮЛ

СССР-эй Наукануудай Академиин үүсхэлээр Москвагай «Наука» хэблэлэй Дурна зүгэй литературын главна редакци дэлхэй дээрэ нэрэеэ суурхуулһан поэдүүдэй, философуудай, сэсэшүүлэй зохёолнуудһаа согсолбори гаргаба. Тэрэ согсолбоинь «Истины» гэжэ нэрэтэй. Ород хэлэн дээрэ оршуулан хэблэгшэнь—Москвагай поэт Наум Гребнев.

«Истины» гэжэ ном соо ондо-ондоо үе сагуудта ажаһууһан Дурна зүгэй арадуудай таби гаран сэсэшүүл, поэдүүд оролсоно. Жэшээнь, сасанид шах Анушнрван (араб болон персид литературада мэдээжэ) гэдэг 531—578 онуудта ажаһууһан байбалнь, персид поэт, хэлэ бэшэгэй эрдэмтэ Бахар (1886—1951) гэдэг манай үеын хүн болоно.

Доро үгтэһэн оршуулганууд агууехэ Омар Хайям, Саади гэгшэдэй гуурһан дороһоо мүндэлһэн түүхэтэй. Тэдэнэй намтар тушаа тобшохоноор хэлэбэл, иимэ:

Омар Хайям (1048—1131) персид гарбалтай поэт, математик, философ юм. Тэрэ Нишапур хотодо түрэһэн гэхэ. Тэрэнэй дүрбэн мүртэй сэсэн шүлэгүүд бүхы дэлхэй дээрэ мэдээжэ. Омар Хайямай зохёолнууд таджик литературын жасада оронхой. Юундэб гэхэдэ, персид, таджик яһатанай хэлэн, ёһо заншалынь адлирхуу юм.

Саади (Муслихиддин Саади) гэгшэнь 1213—1295 онуудай хугасаа соо ажаһууһан ха гэжэ эрдэмтэд тухайлдаг. Тэрэ—баһал персид угсаатан. Хүн зондо сэсэн һургаал заахан «Гулистан», «Бустан» гэһэн мэдээжэ томо зохёолнуудай автор. Классическа газельнүүдэй үндэһэ һуури табигша. Саадиин шүлэгүүд оёортоо хүрэтэр нэбтэ харагдадаг булагай тунгалаг уһан мэтэ, хүндэ ойлгосотой уян нугархай хэлбэри маягтай. Тэрэнэй шүлэгүүд баһал таджик литературын жасада оронхой.

Эдир нүхэд! Бидэ нэрлэгдэһэн бүхы шүлэгүүдэй, сэсэн мэргэн үгэнүүдэй, үгүүлэлнүүдэй оршуулга бултыень үгэжэ шадахагүй байнабди. Тиимэһээ таанар өөһэдөө нэрлэгдээшэ номые оложо, заатагүй уншаха бэзэт гэжэ найданабди.

* * *

Омар ХАЙЯМ

Абаргые шарайшалан,
үдэртөө зуу дохинхаар,
Аляаһандал, газараар
эдеэнэй бутархай шэншэнхаар,
Гашууншье байг,
өөрынгөө мэдэхэ хилээмэтэй
Газарай нюруугаар
зонтой адли ябахаар.

Харин хүн
аха дүүшни [illegible]
Харин урбабал,
аха дүүшни — [illegible]
Эмшье заримдаа
хорон болошодог [illegible] даа,
Эмшэлхэл заримдаа
үбшыеш хорон гэнтэ.

* * *

Үгтэһэн наһамнай
үнгэрнэл даа түргөөр,
Үдэрэй һанаанда
бү дарагда зүгөөр.
Наһаншни — баялиг,
ямараар ажаһуугаабши,
Намараа угтахаш
тиимэл үнгөөр.

* * *

СААДИ

Хүсэдэггүйл һаа мууе өөртөө,
Хүниие элдэбээр бү хараа.
Хүндэлдэг һаа эхэеэ өөрөө,
Хүнэй эхые бү хараа.

* * *

Тулюур нэгэнние баһахадаад,
Тулажа ташаагаа, бү өөдэрхэ.
Олоной дунда ябахадаш,
Олдохол шамһаа дээрэ хүн.

* * *

Худаг малтахаһаа бү
залхуура, —
Хосорхогүйл шинии ажал:
Удангүй нарата нэгэ үдэр
Урмашуулхал, уһан гаража.

„Минии милици намайе хамгаална“

ТҮБШЭН БАЙДАЛ САХИГША

ЗУНАЙ ЗУЛГЫ намжаа үдэшэ hэн. Аймагай түбэй ажалшадай амаралтын ба сэнгэлгын сэсэрлиг соо залуушуул олоороо сугларанхай, хүгжэмэй аялга доро хатар, танца хэнэ. Сэсэрлигэй уужам хашаа дотор ногоон набшаhата модоной, үнгын сэсэгүүдэй зуруул хоорондуур зорюута гаргаhан зүргөөр залуу хүбүүд басагад хоёр хоёроороо зэргэлэн гэшхэлэлдэнэ. Сольгёо хүхюун энеэдэн, инаг дуранай хөөрэлдөөн...

Хорёодтойхон эдир хүбүүн — милициин сержант. Хүхэ кительтэй тэрэ хүбүүн үетэн нүхэдтэйгөө зугаална.

Тиигэбэшье албанайнгаа үүргые олоной сэнгэлиг соо тунаан мартаха ёhогүйб гэжэ мэдэрнэ. hэргэг ябаха хэрэгтэй. «Үнэр бүлэ соо оодэгүй нэгэн дайралдадаг», «Бурханай» унтажа байхада шудхэрнүүд юушье хэхэеэ hаатахагүй» гэжэ сүг албэ хэдэг ахамад нүхэдэйнгөө, арадай хэлсэдэг сэсэн үгэнүүдые оруулалсан, хэлэжэ заадаг, эхидэгые залуу сержант Сырен Сыдыков ямаршье үедэ марталаггүй.

„МИНИИ МИЛИЦИ намайе хамгаална» — ингэжэ Владимир Маяковский бэшэхэдээ, гансал өөртөө хабаатайгаар «намайе» гэhэн удхатайгаар хэлээ бэшэл! Харин бодол зорилгоороо нэгэ, шэнэ hайн hайхан ажабайдал зохёохын түлөө зоригтойгоор шармайhан ажалша зониие али нэгэн харша этэгээдэй хорото ябуулгаhаа хамгаална гэhэн гүн удхатайгаар хэлээ бшуу гэжэ Сыдыков бүри арбадахи класста hуража байхадаа досоогоо бодомжолон шэбшэдэг hэн. Мүнөө Сырен милициин хүдэлмэрилэгшэ болоhоор хоёрдохи жэлээ алба хэнэ. Энэ үе соо нилээд дүршэлтэй болоо. hонор, hэргэг ябаха гэдэгые бодото хэрэг дээрэ ойлгожо абаа.

Электрын гэрэлээр ялаphан сэсэрлигэй үргэн талмай дээгүүр «түнхэн» ёохорой аялга зэдэлhээр. Кино дүүрэжэ, хүнүүд эли бодо олошорбо. Танцын талмай дээрэ баяанай хүгжэм зэдэлнэ.

Сэсэрлигэй баруун урдуурхи бүрүүлшэг буланда ама халамгай хоёр залуушуул шаляа гаргажа, хүнүүдые үhэрин, наншалдаа татахые hэдэбэд. Милициин сержант Сыдыков комсомолой эдэбхитэд Владимир Баир хоёрые абажа, тэрэ шууяанай дэргэдэ ошобо. Даб гэhээр дорюуншаг, хэдэр үгөөр хэрүүл гаргаhан А. Грибунов, А. Галкин гэгшэд милициин сержант, комсомол дружиннигуудые таниhаар тэрэ дороо номгорбод.

— Бидэ тиимэшье муу юумэ хээгүйлди даа. Эдэ басагадай «архиншад» гэhэндэнь дураа гутаад имэ юумэн болоо. Ехэшье уугаагүй hэмди, — гэжэ тэрэ хоёр зэмээ мэдэрэн хэлэбэд.

— Олоной дунда хэрүүл гаргажа, ниитын журам эбдэхэ ябадал хуулиин харюусалгатай юм. hөгтүүгаар шууяа татаhандатнай уридшалан hануулнаб. Дахяад имэ хэрэг гаргабал милициин таhагта хүргэгдэхэт! — гэжэ сержант Сыдыков эрид хэлэбэ.

— Нүхэр сержант, бидэ дахяад имэ хэрэг гаргахагүйбди. Хүлисэгты, бидэ зэмэтэйбди, — гээд hэн.

Зүб лэ даа. Ниитын журамые ниитээрэ хамгаалха, хулиган аашагаргагшадые тэрэ дарыдань номгоруулхын тула тон бодомжотой, туhалха найдамтай тулгатай ябаха гэhэн онолые залуу милиционер Сырен Сыдыков шадабаритайгаар ашаглана.

ХҮХЫН ДУУНАЙ hүни сагаагаараа эрьедэг тула, сэсэрлигэй нааданай тарахада, зүүн хойноhоо тэнгэриин хаяа толорон, бүурал Саянай оройнууд улам ойрогоhон мэтэ, тодоор харагдажа байгаа бэлэй. Хэрэн тосхон түлэг нойр дундаа, хон жэн.

Ажалша зоной амаралта, сэнгүү hайхан ажабайдалые хамгаалха хүндэтэ алба гүйсэдхэжэ ябаhандаа Сырен хүбүүн сэжэ дүүрэн омогтой. Үнгэрhэн энэ hүни, үсэгэлдэр, уржадар юунэй болоhые, юу хэhэнээ согсолон бодоно: «Хулгайшан И. Усков, архиин hөгтүүгаар буу барижа хүниие дайлаhан А. Пермяков, гэр бүлэ дотороо хэрүүл, хэлэ ама татадаг Б. Базаров, хулиган Бардашевский, В. Сороковиков. Эдэнэр ажалшадай амгалан ажаhуудалда hаад түбэг ушаруулаашад. Хэhэн гэмтэ хэрэгэйнгээ зэргээр хэhээгдээ, hануулга абаа. Дахяад муу юумэ гаргахагүйбди гэжэ үгээ үгөө. Олониитын эмхинүүд: нүхэдэй сүүд, эхэнэрнүүдэй совет арадай дружина, нютагай Совет — эдэ бүгэдэ ажалшадай аша туhада ниитын журам сахилсана. Олоной хүсэн ехэ. Энээндэ түшэглэн, туhаламжа зүбшэлыень абан, ажаллаха гээшэ минии зорилго. Үглөөдэр комсомолой райкомой заседанида ошохоб. Промкомбинадай, «Скотимпортын», Коопзверопромхозой дэргэдэхи арадай дружинын командирнуудтай уулзахаб. Нүгөөдэр, саада үдэр... Ингэжэ милициин залуу сержант өөрынгөө амаргүйшье hаа алдартай, ашатай албаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр бэелүүлнэ. Үнгэрhэн үдэрэйнгөө ажалые дүнлэжэ, саашанхи зорилгонууд тухайгаа бодомжолно. Тэрэнэй оюун бодолдо — хүнүүд. Тэдэнэй ажал хүдэлмэри, ажаhуудал, инаг дурлал, жаргал, hуралсал... Эдэ бүгэдые хүнүүд ашатай hайханаар эдлэхэ зэргэтэй. Ажалшадай имэ нангин эрхэ байдалые хамгаалха гээшэ ашатай hайхан хэрэг бэшэ аал!

* * *

Сырен Балжинович Сыдыков Түнхэнэй аймагай милициин таhагай хүдэлмэрилэгшэ. 1967 ондо Хэрэнэй дунда hургуули дүүргээд, комсомолой райкомой зуушалгаар милициин албанда эльгээгдэhэн юм. Энэ үе соо эдэбхитэй hайнаар ажаллажа, комсомол нүхэдэйнгөө найдабариие үлэн сэхээр бэелүүлжэ шадаха байhанаа харуулба. Мүнөө Сырен Сыдыков Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын младша лейтенант гэhэн офицер солодо хүртэнхэй. Хэрэн тосхондохи милициин оперативна түлөөлэгшөөр ажаллана. Аймагай милициин таhагай дэргэдэхи комсомолой организациин секретаряар hунгагданхай.

Холшор залуу хорин наhанайнгаа үеые арад зоной ашата амгалан байдал хамгаалгада зорюулhан албандашни амжалта хүсэнэбди, залуу нүхэр Сырен Сыдыков!

Д. ЦЫБЕНОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: милициин мл. лейтенант С. Б. Сыдыков.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

Түнхэн — Улаан-Үдэ.

МАНАЙ АЙЛШАН

Юрэ бусын «психологическа туршалга» хэдэг артист Василий Афанасьевич Новиков уржадэр манай редакцида журналистнууд болон уран зохёолшодтой уулзаба. Энэ уулзалга дээрэ нүхэр Новиков хэдэ хэдэн тон hонирхолтой туршалга хэжэ, сугларагшадай асуудалнуудта дэлгэрэнгыгээр харюусаа.

Василий Афанасьевич бүри бага ябахадаа психологиин талаар түрэлхиин бэлигтэй байhанаа мэдээ hэн. Жэшээлхэдэ, hургуулида hуража байхадаа, ямар нэгэн хэшээлэй үедэ «багша намhаа асууха гү, али үгы гү?» гэhэн асуудал тон зүбөөр уридшалан тодоруулдаг байгаа. Энэ хадаа тэрэнэй тон анхаралтай, хурса адагламжатай, мүн нервнэ системынь тодо нарин мэдэрэлтэй байhые гэршэлнэ.

Театральна училищида hуража байха үеhөө захалжа, нүхэр Новиков энэ шухаг бэлиг шадабаряа хүгжөөжэ, мүлижэ эхилээ hэн. Тиин тэрэ 18 жэлэй туршада анхарал болон адаглалгынгаа нарин бэлигые хурсадхан мүлирүүлжэ, научна талаараа тон ехэ удха шанартай, орёо туршалгануудые олоор хэдэг болоhон байгаа. Артист В. А. Новиков туршалгаяа харагшадайнгаа хабаадалгатайгаар бэелүүлжэ шадана. Гадна энэ нүхэр Москва — Алма-Ата гэhэн зай соо телепатическа холбооной сеанс үгэжэ, хиидэ харуулагдаhан даабаринуудай 70 процентые зүб тайлбарилhан байгаа. Жэшээлхэдэ, дээрэ дурсагдагша хоёр хотын хоорондо хараалагдаhан саг соо телепатическа холбооной эхилхэдэ, Алма-Атада Москвагай зүг руу хараад зогсоhон В. А. Новиков тэндэhээ хиидэ харуулагдаhан табан hууритай тоонуудые зүбөөр нэрлэhэн байгаа. **Зураг д**

В. А. Новиков.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Захааминай аймагай Санагын соёлой байшангай хоор. Ф. СОРОКИНОЙ фото.

КАПИТАЛИС ДЭЛХЭЙН БАЙДАЛhА

ОЛИМПИИН АЛТАН — ЛОМБАРДДА...

Вильма Рудольфын хуби заяан США-да ямараар тохёолдооб

«Хара шарайтын туйлай ехэ амжалта!», «Гайхамшагта үзэгдэл!» — гэhэн гаршагууд, Римдэхи Олимпиин нааданай гурбан удаа чемпион болоhон эхэнэр Вильма Рудольф тухай дэлхэйн элдэб оронуудай газетэнүүдтэ гараа hэн. 20 наhатай негр- спортсмен басаган 100, 200 метрэй зайда урилдахадаа, мүн 4х100 метрэй эстафетэ дамжуулгаар урилдахадаа илажа алтан медальнуудаар шагнагдаhан юм.

Тэрэ гэhээр найман жэл үнгэрөө. Мүнөө Вильма Рудольф хаанаб, юу хэнэб? Энээн тухай Австриин «Фолькештимме» газетэ hаяшаг бэшээ.

Олимпиин чемпион эхэнэртэй уулзажа хөөрэлдэhэн Б. Куннингам Вильмые олохын тула хэдэн үдэр бэдэрэлгэ хээб гэнэ.

Негрнүүдые үзэн ядаха үзэл баримталдаг дээрэhээнь, түрэhэн Кларксвилл хотоhоо Рудольф тэрьелжэ гараhан байна. Мүнөө тэрэ эхэнэр США соогуур тэнэжэ ябадаг болонхой.

— Хүнгэн атлетикэ гасалан зоболонhоо намайе абарха ганса найдабаримни байhан юм, — гэжэ Вильма хэлэнэ. — Манай гэр бүлын энэ гэхэ баялигынь — хорин хоёр үхибүүн hэн. Би арбан юhэдэхинь байгааб. Айхабтар үгытэй, ядуу тэрэ мүртөө негрнүүд hэмди. США-да хүнэй шарайн үнгэ угаа ехэ удха шанартай ха юм.

Найдахал юумэмни спорт байгаа. Гүйхэдөө хурдан hэм. Арбан гурба наhатайhаа хүнгэн атлетикээр hорёо хэжэ эхилээ бэлэйб. Теннесси штадай hургуулиин тренер минии хурдан солбониие мэдээд, hургуулидаа абаhан...

Тиигээд удаань Рим. Алтан медальнууд, олон зоной альга ташалган, нүхэдэй амаршалга, урагшаа дабшаха урма зоригто хараа түсэб...

«Хаана гээшэб олимпиинтнай алтан медальнууд, Вильма?»

— Үри зээлеэр абаhан юумэнэйнгээ түлөө алтан медальнуудаа, гурбан хайрсагаар дүүрэн шагнал, кубогуудаа гэр соохи бараантайгаа хамта үри зээлиин барисаанда — ломбардда тушаагаабди.

...Римдэ илалта туйлаhанай удаа Рудольф колледж дүүргээд, негрнүүдэй hургуулида багшалаа.

— Энэ хадаа минии ажабайдалдахи эгээл хүшэр жэлнүүд байгаа hэн. Үндэhэ яhанай илгаа гаргадаг ёhые буруушаан эсэргүүсэhээр байгаашье hаань, минии түрэhэн хотодо ямаршье, бүри зааханшье хубилалта болоогүй бэлэй.

Вильма негр хүүгэдые hургаха тусхай программа зохёохо гэжэ оролдоhон, мүн ондоошье hайшаалтай юумэ хэхэ бодомжотой байгаа. Теэд тэдэ бүгэдыень нютагай засаг захиргаан дэмжээгүй.

Үндэhэ яhанай дарлалгада эсэргүү Кларксвиллай негрнүүдэй гудамжада гарахадань, тэрэ демонстрациие Вильма ударидаа hэн.

— Нюдэнhөө нёлбоhо гаргадаг газ бии юм гэжэ дуулаhаг лэ байгааб, — гэжэ тэрэ хэлэнэ, — харин тэрэниие тиихэдэл үзөө бэлэйб. Мэдээ алдажа унашаhан байгааб...

Римэй нааданда энэ басаганай илажа ерээд байхада, гар дээрээ үргэхэhөө наагуур аашалалдаhан, түмэр харгын хүдэлмэришэн эсэгынь гар барин мэндэшэлhэн аад, харин мүнөө тус городой засагаархид Вильмые үзэн ядадаг болошоо. Негрнүүдэй эрхын түлөө эрилтэ табидагтань дурагүйлхэнэ ха юм!..

Тиигээд лэ тэрэниие мүрдэжэ, хардажа эхилээ. Нүхэрыень автомобиль хулууба гэжэ гэмнээд, түрмэдэ hуулгаа.

— Нүхэрни тэрэ автомобиль нюдэндөөшье хараагүй аад, сүүдлэгдээ. Үшөө маниие тэндэhээ муушалан намнаха гэжэ судья эрилтэ табяа. Би адвокадта эдишэ болгон hүүлшынгээ нөөсые хуу үгөөб. Ямаршье туhа болоогүйл даа...

Тиигээд Вильма гурбан үхибүүгээ абаад, түрэhэн хото[...] hүни тэрьелжэ гараха ба[...] болоо hэн. Мүнгэ зөөри бай[...]гүй. Тунхаг гаргадаг журна[...] ажалда орохо гэжэ оролд[...] зурагаа абхуулха гэхэдэнь, [...] үндэр байнаш гээд арсаа. hү[...]дэ баhа нэгэ гай тэрээндэ [...]хёолдобо — Вильма автомо[...]лиин усал гэмтэлдэ ороо...

...Мүнөө энэ эхэнэр 28 на[...]тай. Урдынхидаал адли с[...] гэбэшье шарайнь барагар [...]рүүн болонхой гээд Б. Кун[...]гам ажаглан бэшэнэ.

— Би хүсэрхэлгын тала[...]ригша бэшэб, — гэжэ Ви[...] хөөрэнэ. — Харин США-[...] олон миллион дарлагда[...] негрнүүдтэ гансал зам би[...] али бүхы аргаараа тэмсэхэ [...]дэ илахабди! Минии үхиб[...] бидэнэй байhан энэ тама [...] ажаhуухагүйл байха.

Үндэhэ яhанай илгаа гар[...]шадта эсэргүүсэhэн өөhэдын нүхэдэй, Мехикэдэхи Олим[...]дын илагшадай буруушаал[...] Вильма Рудольф hайшаан [...]жээ. Бодото эрхэ сүлөөгэй, [...]мократиин түлөө тэмсэдэг а[...]рикан спортсменүүдтэй энэ [...]нэр зүрхэ сэдьхэлээрээ ха[...] байна.

М. ОЗЕРОВ (ТАСС).

ТҮҮХЭТЭ ОЙН ХҮНДЭЛЭЛДЭ

ПРАГА. (ТАСС). Советскэ Союз Чехословаки хоёрой хоорондын хани барисаан, харилсан туhалалсалга, дайнай hүүлээрхи харилсаа холбоон тухай договорто гар табигдаhаар 25 жэлэй ойтой дашарамдуулан, Словакиин Коммунис партиин ЦК-гай, Словакиин Национальна фронтын ЦК-гай, Словакиин Национальна Соведэй, Чехословак — совет хани барисаанай холбооной Словацка комитедэй эмхилхэhэн баяр ёhололой үдэшэ Братиславада декабриин 10-да болобо.

ЧТК агентствын мэдээсэhэнэй ёhоор, КПС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, Словакиин Национальна Соведэй түрүүлэгшэ О. Клокоч этэ элидхэл хээ.

Братиславада байдаг СССР-эй генеральна консул И. С. Кузнецов чехословак арадай амжалта туйлахыень хүсэhэн совет арадай амаршалга сонособо.

КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, КПС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Г. Гусак, Словакиин Национальна фронтын ЦК-гай түрүүлэгшэ С. Фалтян, Словакиин политическэ ба олониитын бусад түлөөлэгшэд, мүн социалис оронуудай консульствонуудай түлөөлэгшэд Братиславада болоhон баяр ёhололой үдэшэдэ хабаадалсаа.

Үлэн хооhон Америкэ

ВАШИНГТОН. ТАСС-ай корр. В. Чуксеев ингэжэ дамжуулна:

«hалбаран хүгжэжэ байгаа Америкын» олонхи эрхэтэд үлэн хооhон байhанhаа уламжалан, зобоно тулина гэhэн мэдээсэлнүүд байгша оной үеэр бүхы орон дотор тараа hэн. Энээниие гэршэлhэн документальна баримтануудые «Америкэдэхи үлэн хооhон байдал» гэhэн 60 минутын телевизионно фильмhээ хаража болохо. Энэнь үлэн хооhоор ябадаг хүнүүдтэ зохихо туhаламжа үзүүлдэггүй засагаархидай политикые эрид шүүмжэлhэн дамжуулга болоо.

СССР-эй Верховно Соведэй сесси тушаа гадаадын хэблэлэй мэдээсэлнүүдhээ

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). СССР-эй Верховно Соведэй табадахи сесси тухай тодорхой мэдээсэлнүүдые Америкын информационно агентствэнүүд дамжуулаа. СССР-эй Госпланай Түрүүлэгшэ Н. К. Байбаковой, — СССР-эй финансын министр В. Ф. Гарбузовай элидхэлнүүдэй хураангы удхые агентствэнүүд дамжуулба.

СССР-эй арадай ажахые 1969 ондо хүгжөөхэ гүрэнэй шэнэ түсэб ба гүрэнэй бюджедэй проект соо «холодильнигууд, телевизорнүүд, гутал болон автомобильнуудые Совет зондо бүри олоор бүтээжэ үгэдэг болохо, мүн тэдэнэй салин хүлhэнэй дээшэлхэ хэмжээнүүд хараалагдаа», — гэжэ ЮПИ агентство мэдээсээ. Советскэ Союз уласхоорондын шахардуу байдалые хараадаа абан, өөрыгөө хамгаалха хүсэеэ саашаданьбэхижүүлхын тула тааараха бүхы хэмжээнүүдые абаха гэhэн үгэнүүдыень В. Ф. Гарбузовай элидхэл сооhоо онсолон тэмдэглэнэ.

ТОКИО. (ТАСС). Японой газетэнүүд СССР-эй Верховно Соведэй сессиин хүдэлмэри тушаа ехэ анхарал хандуулжа байhаар. Арадай ажахые 1969 ондо хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб ба 1969 оной гүрэнэй бюджет тухай асуудалнуудые тайлбарилхадаа, Советскэ Союз арадай ажана байдал hайжаруулха хэрэгтэ бүри ехээр анхаралаа хандуулхань гээд газетэнүүд заана.

БЕРЛИН. (ТАСС). Германиин Демократическа Республикын хэблэл СССР-эй Верховно Соведэй табадахи сессиин хүдэлмэри тухай дэлгэрэнгыгээр бэшэнэ.

Советскэ Союзай экономикын хурдан түргэнөөр хүгжэжэ байhан тухай «Нойес Дойчланд» газетэ Москваhаа эльгээhэн корреспонденци соогоо тэмдэглээ.

СОФИ. (ТАСС). «Советскэ Союзай арадай ажахын эрид шууд дэбжэлтэ», «Экономическа политикын шэнэ шэглэлэй амжалтанууд», «Ажалшадай бодото олзо оршо эрид түргэнөөр ургана» гэhэн томо гаршагуудтайгаар СССР-эй Верховно Соведэй табадахи сесси тухай тодорхой мэдээнүүдые Болгариин газетэнүүд түрүүшынгээ хуудаhануудта тунхагаа.

ПАРИЖ. (ТАСС). 1969 оной бюджедэй олзо оршын 90 процентнь социалис ажахынуудhаа орохо юм гээд «Юманите» газетэ тэмдэглэнэ.

«Советскэ Союзай 1969 оной бюджет арад зоной хэрэглэмжын продуктнуудые үйлэдбэрилэн гаргалгада гол анхаралаа хандуулха», — гэжэ «Орор» газетэ мэдүүлбэ.

ООН-ой АЮУЛГҮЙН СОВЕДТЭ

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). ООН-ой Генеральна секретариин дурадхалтай таараалдуулан, Кипртэ амгалан тайбан байдал хангаха уялтатай ООН-ой уласхоорондын хүсэнүүдэй байха болзорые үшөө зургаан hараар — 1969 оной июниин 15 болотор hунааха тухай шиидхэбэри Аюулгүйн Совет декабриин 10-да баталан абаа.

Испаниин студентнүүдэй буhалгаан

ПАРИЖ. (ТАСС). ЮФИ агентствын мэдээсэhэнэй ёhоор, Испаниин техническэ 25 колледжын архитектурна ба гар урлалгын искусствын факультедүүдэй 50 мянга шахуу студент hуралсал тухай хуулиие шэнэдхэн хубилтаха эрилтэ табижа, буhалгаануудые хээ.

Студентнүүдэй хүдэлөөн Испаниин университедүүдэй бүхы түбүүдтэ тараа. Буhалгаа дарахын тула франкис засагаархид дээдэ hургуулинуудые хааха гэжэ оролдоно. Барселонэй университедэй медицинскэ факультетhээ бэшэ факультедүүдынь бүлта хаагдаа. Полициин зүгhөө университедүүдэй байрануудые эзэлhыень, хашажа, мүрдэжэ байhыень, буруушаан, хэшээлнүүдтэ олоороо ябахаяа болиhон Мадридай студентнүүдые «шэнэ жэлэй каникулда» болзорhоонь урид тарааха тухай асуудал шиидхэгдэжэ байнхай.

«Эрхэ сүлөө!», «Диктатурые үгы хэхэ!» гэhэн уряануудтайгаар үйлээдэ гараhан Мадридай университедүүдэй студентнүүдэй жагсаалые полици декабриин 9-дэ намнан тараагаа.

БУУ ЗЭБСЭГ ХУРЯАХА АСУУДАЛНУУД ЗҮБШЭН ХЭЛСЭГДЭНЭ

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Буу зэбсэг хуряаха асуудал зүбшэхэ 18 гүрэнэй комитедэй элидхэл тушаа резолюциин гурбан проектые ООН-ой Генеральна Ассамблейн Нэгэдэхи комитет олонхиин дуугаар декабриин 10-да hайшаагаа.

Буу зэбсэгүүдые бүгэдэ ниитээрэ, хүсэдөөр хуряаха тухай хэлсээ баталха шухала байhые зааhан, энэ талаар өөрынгөө хүдэлмэри бүри эдэбхитэй, үрэтэй болгохые hанамжалжа 18 гүрэнэй комитедтэ хандаhан резолюциин проект 109 оронойдуугаар hайшаагдан баталагдаа. Энээнтэй дашарамдуулан, буу зэбсэг яаралтайгаар түхеэрэлгые болюулха ба буу зэбсэг эсэслэн хуряаха зарим тэды хойшолуулашагүй хэмжээнүүд тухай СССР-эй правительствын меморандумда 18 гүрэнэй комитет онсо анхарал хандуулха ёhотой гэжэ резолюци соо заагдана.

Нэгэдэхи комитедэй үзэмжэдэ 9 гүрэнэй (Бирма, Бразили, Инди, Мексикэ, Нигери, ОАР, Швеци, Эфиопи, Финлянди) түлөөлэгшэдэй дурадхаhан, ядерна ба термоядерна зэбсэгүүдэй туршалга болюулха тон шухала байhан тухай резолюциин проектын түлөө 108 делегаци дуугаа үгөө. Ядерна зэбсэг тараахагүй тухай договорто гараа табяагүй гүрэнүүдые энэ договорто яаралтайгаар нэгэдэхэ, харин ядерна зэбсэгтэй бүхы гүрэнүүдэй туршалгаяа болюулхые резолюци уряална.

Химическэ, бактериологическа зэбсэгүүдые хэрэглэhэнhээ уламжалха хойшолонгууд тухай элидхэл бүлэг экспертнүүдэй туhаламжаар бэлдэхыень ООН-ой генеральна секретарьта даалгаhан... резолюциин проектые комитет мүн лэ hайшаагаа.

ООН-ой Генеральна Ассамблейн Нэгэдэхи комитедтэ буу зэбсэг эсэслэн хуряаха тухай асуудал зүбшэн хэлсэлгэ саг зуура хойшолуулагдаа. Комитет удаадахи заседани дээрээ Корейдэ хабаатай асуудалнуудые зүбшэн хэлсэжэ эхилхэ юм.

УРДА ВЬЕТНАМАЙ ПАТРИОДУУДАЙ АМЖАЛТАТА ЯБУУЛГАНУУД

ХАНОЙ. (ТАСС). Урда Вьетнамые сүлөөлхэ Арадай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй частьнуудай Куангнам, Дананг провинцинуудта туйлаhан амжалтануудта зорюулагдаhан статья Вьетнамай Арадай армиин орган — «Куан дой Нян зан» газетэ декабриин 11-дэ толилбо.

Куангнам-Дананг район шадар ноябриин 20-hоо декабриин 9 болотор Америкын 7 мянган солдат ба офицерэй, мүн Урда Корейн Пак Чжон Хи гэгшын сэрэгэй подразделенинүүдэй хабаадалгатай дайсанай ябуулга Урда Вьетнамай патриодуудай дайшалхы ябуулгануудаар бута сохигдоо гэжэ Вьетнамай информационно агентствын дамжуулhан статья соо тэмдэглэгдэнэ.

Дайсанай эзэлhэн бүхэлэлгэнүүдые патриодуудай эрэлхэг зоригтойгоор добтолhоной ашаар 80 пункт, тэрэ тоодо дайсанай зургаан аэродром, стратегическэ удха шанартай хоёр порт, мүн далайн ябаган сэрэгэй нэгэдэхи дивизиин, «Америкал» гэжэ дивизиин штабууд шанга добтолгодо ороо гэжэ статья сооньхэлэгдэнэ. Урда Вьетнамые сүлөөлхэ Национальна фронтын сэрэгшэдэй дайшалхы ябуулгануудай үедэ дайсанай 1000 үлүүтэй солдат ба офицернүүд хүлhөө буулгагдаа гээд статья соо заагдана.

ПРАВДА БУРЯТИИ“ МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Нэгэдэхи хуудаhанда: СССР-эй Верховно Соведэй табадахи сессиин материалнууд. Намарай тарилга тухай нүхэр Бакировай статья.

Хоёрдохи хуудаhанда: «Кадрнууд ба үйлэдбэри» гэhэн гаршаг доро Викуловай статья. Т[...] орон доторнай. СССР-эй Верх[овно] Соведэй табадахи сессиин м[ате]риалай түгэсхэл.

Гурбадахи хуудаhанда: «[...] сэдхэхэ комитет тоосоно» г[...] А. Румянцевай статья. И. М[...]цевай очерк. ТАСС-ай матер[иал]нууд.

Дүрбэдэхи хуудаhанда: сп[...] Хилын саанаhаа абтаhан м[ате]риалнууд. Нютаг нютагай hо[...] Соносхолнууд.

СЭНХИР ЭКРАНУУДТА

18 часhаа «Буряадай композиторнууд — үхибүүдтэ» гэhэн дамжуулга. 18 час 40 минутаhаа «Колумб причаливает к берегу» гэhэн киноочерк. 19 часhаа «Холо, ойрын hонин» гэhэн дамжуулга (буряад хэлэн дээрэ). 19 час 20 минутаhаа «Клуб деловых встреч» гэhэн дамжуулга. 19 час 50 минутаhаа «Встреча в «Спутнике» гэhэн киноочерк. 20 час 10 минутаhаа «Хүдөөгэй галханууд» гэhэн телевизионно журнал. 20 час 50 минутаhаа «Нэгэдэлэй түлөө тэмсэл» гэhэн киноочерк. 21 часhаа ТАСС-ай лентээр абтаhан мэдээсэл. Ноль час 30 минутаhаа гурбан час 15 минута хүрэтэр Москваhаа дамжуулга. Ноль час 30 [...]таhаа «Композиторнуудай IV съ[езд]ые угтуулан» гэhэн дамжуулга. [...] часhаа hүүлэй hонин. hүниин [...] часhаа елүүр дээрэ hолжори[н] уласхоорондын мүрысөөн дамжу[ул]даха.

САГАЙ УЛАРИ[Л]

Улаан-Үдын авиаметстан[ци] мэдээсэhэнэй ёhоор, мүн[өө] республика доторнай бага [...] үүлэтэйшэг байха. Байгал [...]рай аймагуудта саhан орохо. [...]риин, хойто зүгэй ба Байгал [...]рай аймагуудта 26—31, буса[д] [ну]тагуудта 21—26, Улаан-Үдэд [...]ниндөө 29—31, үдэрынь 22-[...] градус хүйтэн байха.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Манай адрес, телефонууд

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора — 54-5[...], приёмная — 54-93, зам. редактора — 68-08, зам. редактора — 62-62, ответ. секретаря — 50-52, зам. ответ. секретаря — 66-76, отделы: партийной жизни — 60-91, сельского хозяйства — 64-36, 63-86, пропаганды и агитации — 56-23, промышленности [и] строительства — 61-35, советского строительства и быта — 69-58, культуры и школ — 60-21, писем и рабселькоров — 67-81, [ин]формации — 34-05, общественная приёмная — 56-62, машинное бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.

Гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров БурАССР.

Н-02149. Зак. № 1178.